

... ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

... richt door Kolonel E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . . HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
RICHTINGSDIENST . . . . . TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD”
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wenste men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574, in Nederl.-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO, Mr. K. FAUSER. Voor Advertentiën tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20' Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Fa. Wed. H. VAN GEMERT & Zn. - Havana-Sigarenefabrieken - BEST (N.-Br.), Holland

ENIG ADRES VOOR LEVERING VAN SIGAREN RECHTSTREEKS AAN PARTICULIEREN

Het succes, dat wij reeds jaren hier in Holland hadden door onze sigaren rechtstreeks te verkoopen aan de Verbruikers en dat wij door onze aanbiedingen hier in Holland dikwijls ook bestellingen ontvingen voor het leveren van sigaren aan particulieren of bekenden in Ned.-Indië, hebben ons op het gebracht aan de Particuliere Adressen in Ned.-Indië op dezelfde wijze onze offerte in te zenden, als wij in Holland doen. Al onze Afnemers zijn overtuigd, dat de sigaren, welke door onze tegen fabrieksprijzen worden afgeleverd, zeer concurrerend zijn, daar elke tusschenhandel wordt uitgeschakeld en de verbruiker, welke de tusschenhandel zou maken, den verbruiker een goede komt, bedragen voor Holland 25 à 30 %. Nog belangrijker is zulks voor H.H. Rookers in Ned.-Indië, daar niet alleen Reizigers en Tokohouders (in Holland Winkeliers), maar ook IMPORTEURS worden uitgeschakeld, indien men

zelf z'n sigaren rechtstreeks gaat importeeren. Door Uwe benoogde sigaren rechtstreeks van onze fabriek te betrekken, zult U zich minstens 40 pCt. bevoordeelen. Wij raden U daarom aan eene proef te nemen met ons fabriekaat en zijn wij ervan overtuigd, dat U geregeld afnemer van onze sigaren zult worden. Blijvende relaties te winnen is ons doel en garanderen wij U steeds prompte bediening en onovertroffen kwaliteit.

Tracht steeds met Uwe Vrienden en Kennissen eventuele bestellingen te combineeren om aanspraak te kunnen maken op punt 2 onzer leveringsvoorwaarden waardoor U 7 pCt. korting kunt genieten van het factuurbedrag.

VRAAGT ONZE GEILLUSTREERDE PRIJSCOURANT No. 4, WELKE GRATIS EN FRANCO WORDT TOEGEZONDEN

HOUD: Voor de Leden der Afd. 's-Gravenhage. — In tijden van Malaise. — Uitnoodiging tot een bezoek aan Boeatan. — Personeelvoorziening in Indië. — Belangstelling voor Indië te Haarlem. — Een advertentie van juist 100 jaar geleden. — Indische vruchten. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen en Tijdschriften. Uit de Eur. Pers. Uit de Inl. Pers. van de Chin. Pers. — Literatuur-Overzicht. — Boekbeoordeeling. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Vreemde. — Meded. — Mutaties van 15 tot 22 November 1922.

melden, wanneer het menschdom getroffen wordt door een catastrophe, hetzij van geestelijken of van stoffelijken aard. De geschiedenis dezer landen is daar om dit te bewijzen. Men stelle zich maar voor den geest de tijdperken van, of na, 1584, 1672, 1795, evenwel, men geve zich dan daarbij rekenschap van het feit, dat die tijden van druk weer voorbij, soms spoedig voorbijgegaan zijn en gevolgd door andere, door betere. Zoo zal het ook nu gaan; ook deze malaise-tijd zal omwentelen volgens vaste wetten. Wel is het donker, maar in het vergankelijk duister is het licht, dat van primaire orde is.

Met dat al zit men thans in mist en duisternis. En de mensch heeft daarmede te kampen. Ten allen tijde heeft hij geworsteld met het lot, hij doet het ook nu. En naar gelang de wereld ouder wordt, brengt ook hij het daarmede weer wat verder. De wereldburger der XXe eeuw, zich spiegelend aan het wedervaren van de voorgelachten, op wier schouderen hij staat en uit wier lotgevallen hij leering trekt, blijft niet neerzitten bij de pakken, maar werkt voor het komende, voor den tijd, dat het weer zal gaan dagen, gelijk in de natuur de zon, lang vooraf, haar opkomst in het donker firmament voorbereidt.

Bezieet men de zaak van een practischen kant, dan laten zich de pogingen, welke het denkende deel der menschheid in 't werk stelt om de gevolgen der malaise zooveel doenlijk tegen te gaan, o.m. hierin onderkennen, dat men tracht, door arbeid, het hoofd boven water te houden, dat men zich onthoudt van alles, wat zweemt naar spijzucht of overdaad, dat men, gegeven de onzekerheid van verloop en duur, in zijne levenswijze een lijn van soberheid volgt. Helaas brengt een en ander weer

INDISCHE UITRUSTINGEN
VOORDEELIGST ADRES:
AU BON MARCHÉ
A. DE VRIES & ZONEN
AMSTERDAM
ROTTERDAM
DEN HAAG
UTRECHT
BAARN

ZENDT, na lezing, dit blad aan een Uwer kennissen die nog geen lid is van „Oost en West”.

Voor de Leden der Afdeling 's-Gravenhage op MAANDAG 11 DECEMBER e.k. des avonds ten 8 ure Dr. J. C. KONINGSBERGER in de bovenzaal van de „Oranje-Sociëteit”, Prins Hendrikplein, een LEZING over: „Waarom Nederland en Indië bij elkaar moeten blijven”.

In Tijden van Malaise.
Alles Vergänglichhe Ist nur ein Gleichnisz.
Malaise — een woord dat slechts bij benadering duidt hetgeen er mede bedoeld wordt — drukt de gansche wereld. Sinds ettelijke jaren. Al laat ze de malaise dan — ditmaal buitengewoon gevoelen, als gevolg van hare oorzaak, in welke is ze die gewone, ongenoede, en immers reeds onwelkome gast, die altijd zich komt aan-

„IN NAAM DER WET” grijpt toch de voordeelen welke **„GROOT NEDERLAND”** u biedt.
voor slechts **f 1.25** kunt U bezitter worden van **f 20.000.** in contanten of **2000** prachtige Premieën.
Premie-Obligatie-Leening ten bate van den **Nederl. Bodem**, ter bestrijding van **Werkeloosheid** en tot steun van **Handel en Nijverheid.**
Gezegelde 3 % Obligatie, deelnemende aan 5 Premie-trekkingen in het openbaar met totaal 2000 prachtige Premieën, voor slechts f 1.25 verkrijgbaar bij alle medewerkers en adressen met de bekende reclameplaat „In Naam der Wet” enz.
Alg. Coöp. Landb.-Maat „Groot Nederland” Welks Doel vereerd met Kon. belangstelling. Post-Giro 74310 Den Haag, Gr. Hertoginnel. 159
Tel. M. 1063. Bankier: Centrale Raiffeisen-Bank te Utrecht.

P. M. Broekmans - Koningsplein 16-18-20 *hoek Heerengracht* - **Amsterdam**

Ladies' and Gentlemen's Tailor

Grootste en bekendste Huis van eerste klas Dames- en Heerenkleding

Speciaal ingericht voor repatrieerenden

Kleding naar Maat in één dag gereed

NATUUR WOLLEN ONDERGOEDEREN
VAN
Jansens & Tilanus
FRIEZENVEEN

Verkrijgbaar in alle qualiteiten en maten bij
SERIEF & Co Magazijn „de Prijslijst“
DEN HAAG.
Veenestr. 16-18. Valeriusstr. 29.
Prijscourant op aanvraag gratis.

BEROEPS-LEERAARS UIT ENGLAND DIE OOK HOLLANDSCH SPREKEN

SCHOOL OF ENGLISH

UITSLUITEND PRIVAAT ONDERRICHT IN DE ENGELSCH TAALEN

Geloestraat 118
Weteringkade
DEN HAAG

Firma A. NIJLAND
FABRIEK VAN WITTE GOEDEREN
ALMELO (Twenthe)

Het aangewezen adres voor Uw
HUWELIJKS-UITZET OF UITRUSTING VOOR INDIË

LINGERIES - BEDLINNENS - TAFELGOEDEREN
HUISHOUD- EN STUKGOEDEREN

Enorme sortering, prima kwaliteiten. Zichtzendingen, ook naar de Tropen, op iedere aanvraag, franco.
SPECIALITEIT: HOTEL-, BED- EN TAFELLINNENS
Monsters op aanvraag

Bad- en Zweminrichting „DE REGENTES“

Telefoon M. 2739 Postrekening 69868
Weimarstraat 63, Den Haag.

In de onmiddellijke nabijheid van de Electr. tramlijnen 3, 5, 12 en de Stoomtram H. S. M.

Moderne inrichting, voldoen aan de hoogste eischen van hygiëne en comfort voor de bezoekers.

Zwembaden - Kuipbaden - Douchebaden

Zwemabonnementen en Couponboekjes voor 50 Kuip- of Douchebaden op voordeelige voorwaarden.

Opverlangen Zout-, Zee-, en Dennenloofbaden.

Firma HILBRINK
Westende 29 Den Haag

Ontvangen Nieuwe Bontmodellen

mede, dat al wat in de maatschappij, op geestelijk terrein zich weert, te gauw het loodje leggen en den terugslag van der tijden ongunst in verhoogde mate. ervaren moet. Geestelijke waarden, de blijvende, leveren niet altoos, direct, tastbare baten op; „men kan er niet van eten“ heet het in den volksmond. En het moge nu zijn, dat de mensch van brood alleen niet leven kan, om te leven heeft hij brood noodig; de vraag is maar: hoeveel?

Zoo dan ondergaan allerlei instellingen en vereenigingen van de bedoelde soort den invloed der moeilijke tijdsomstandigheden. Ook de Vereeniging „Oost en West“, welke tracht, op de bekende en beproefde wijze, Nederland, Oost- en West-Indië steeds nader tot elkaar te brengen. Maar zij verzaagt niet en houdt het met den grooten Coen: „Disperere niet“, al bestaat er ook voor haar tot „dispereren“ zelfs geen grond, reeds hierom niet: wijl zij met elken dag ervaart, van welk groot nut zij voor velen is. Maar juist om die reden mag een enkel woord tot aansporing om der Vereeniging getrouw te blijven, geacht worden hier op hare plaats te zijn. Blijft haar steunen en tracht ook anderen te bewegen zich bij haar aan te sluiten, hetzij als lid of als begunstiger. Talrijk nog zijn zij, die daartoe niet ongeneigd zullen blijken; alleen, zij moeten, als slapenden, worden aangepord, opgewekt. Gegeven het bij uitstek nationaal belang dat „Oost en West“ voorstaat en het groote nut dat de Vereeniging doet, mag vertrouwd worden, dat dit verzoek niet vergeefs gedaan is, zelfs in dezen tijd van groote malaise.

Personeelvoorziening voor Indië.

DOOR OPTIMIST.

(Slot.)

Het kapitaal, in de rubbercultuur belegd, wordt genoemd, tevens aangegeven wie er aan deelnemen en gezegd hoe groot het belang is waarvoor die cultuur met haar eerste bereiding zonder de beide rubberfabrieken in Indië optreedt. Reusachtige belangen worden er door geïllustreerd. Niet alleen in Nederlandsche handen, maar ook in die van vele belanghebbenden, internationaal gefundeerd, overvleugeld door Engeland. Een aanplant van 299.478 H.A. ambieerend, gelijk aan het oppervlak der geheele provincie Utrecht.

Nederland	neemt er deel aan voor f	173.147.759
Engeland	„ „ „ „ „ „	181.701.337
België	„ „ „ „ „ „	28.799.500
Ver. Staten	„ „ „ „ „ „	23.753.550
Frankrijk	„ „ „ „ „ „	21.100.000
Duitsland	„ „ „ „ „ „	7.111.000
China	„ „ „ „ „ „	2.680.000
Zwitserland	„ „ „ „ „ „	1.550.000
Totaal		f 439.843.137

De productie der particuliere rubbermaatschappijen was 62.753 ton in 1921 en 65.601 ton in 1920. De uitvoeren bedroegen in 1921 29.400 ton en in 1920 31.146 ton.

Het valt niet langer te ontkennen, dat de crisis voor dit zoo belangrijk product haar hoogtepunt voorbij is. Er bestaat behoefte om de voorraden in verband met den toenemenden omvang van zoeken aan te vullen, dringend genoeg om eenigszins hogere prijzen te kunnen bedingen. Het heet thans dat men een minder juist inzicht in de aanwezige voorraden heeft gehad. Dan heeft het vertrouwen ten aanzien van de toekomst der rubber bijzondere steun gevonden in het resultaat van het rapport van de door het Engelsche ministerie van koloniën samengestelde commissie, welke tot taak had om een onderzoek in te stellen naar de oorzaken van de depressie in de rubbercultuur en rubberindustrie, waarin voorgesteld wordt over te gaan tot een algemeene beperking van de productie, waartoe de Britsche producenten besloten.

Algem. Exporthuis B. J. RUBENS & Co

AMSTERDAM 59 de Lairessestraat PARIS 33 Rue de Lubeck

UITGEVERS van het Maleisch Exporthandelsblad „BINTANG PERNIAGAAN“ en van „DE DAMESKRONIEK VOOR NEDERL.-INDIË.

Vraagt GRATIS toezending

In de Engelsche koloniën en protectoraten de tap voor een deel aangehouden, tot een prijs van 15 d. per Eng. pond bereikt zal zijn.

Noch de Java-, noch de Sumatraplanters de toezeggingen, wel verleen velen steun.

De consumptie van ruwe rubber nam in de rika toe en dit land treedt weer op vrij geschaal als koper op.

De Timbang-Deli sloot een contract af voor verkoop van haar oogst tot 1914. De geheele productie der Anglo-Dutch, vanaf 1 October tot 1924, is overgenomen door de General Rubber Company te New-York. Sumatra Rubber, Serdang, die, Lampong-Sumatra, Silan-Sumatra, Amboe toe, Koloniale verkochten van oogst 1923, verkopen op een basis van 55 à 65 cent zijnschied. Voor deze ondernemingen een loopeprijs. Te eer, daar de kostprijs verder daalt.

Meerdere bekende planters hebben een vol-

VRIENDELIJKE UITNOODIGING TOT EEN ZOEK AAN „BOEATAN“, DE TOONKAMER VAN OOST- EN WEST-INDISCHE KUNSTVERHEID EN HUISVLIJT.

GEDURENDE DE MAAND NOVEMBER KOOP TEGEN STERK VERMINDERDEN VAN BIZONDER GESCHIKTE ARTIKEL VOOR FEESTGESCHENKEN.

IEDEREN MIDDAG — OOK DES ZONDAGS VAN 3 TOT 6 UUR GELEGENHEID TOT GEBRUIKEN VAN THEE OF INDISCHE SING MET VERSCHILLENDE KWEE-KWEE. OP WERKDAGEN, VAN 12-2 UUR, NAG GORENG OF BAMIE.

DE SMAAKVOL INGERICHTE ZAAL IS AVONDS TEGEN f 10.— TE HUUR VOOR NE VERGADERINGEN, VOORDRACHTEN KAMERMUZIEK.

trouwen in de rubbercultuur, vele handelshandelingen in een willige markt.

Op de perceelen zijn landbouwkundigen naar goed vertrouwd met selectie, gewend wetenschappelijk te denken. De productie per eenheid oppervlak moet stijgen, een goedkoper product waarborgend. Wellicht wordt men het eens van Jaarling gehouden aan vaste voorschriften.

Een normale Delitabaksoogst van vóór den oorlog telde 250.000 balen, de minste oogst gedurende den oorlog was 144.275 balen groot. Klein gedeel den kwam de 1921-er oogst op 165.741 pakjes superieure tabak, ruim zestig miljoen gulden brengend. De kwaliteit viel mede, een vooruitgang plaatsing vindend. Aan de vraag der Amerikaanse koopers kon niet geheel worden voldaan.

De 1922-er oogst heeft goede eigenschappen, z.g. Amerikaanse gedeelte is er naar verbeterd.

PERRY & CO.
AMSTERDAM - ARNHEM - 's-GRAVENHAGE
UTRECHT - GRONINGEN

HUTKOFFERS

CELLOPHONE
SPREKMACHINES zijn de eenige, die eene werkelijk artistieke wedergave hebben. In Tafel- en Kasttoestellen, ook electrisch.
 Gehoorzaal van 9-5 uur.
 Hugo de Grootstr. 29, Den Haag, Tel. M. 5222
 Verzendingen naar O.- en W.-Indië

roofer in. De finantieele toestand der tabaksmaatschappijen is verbeterd, doordien het belang bij de rubbercultuur in waarde steeg.

De Sumatra tabaksmaatschappijen staan rotsvast. De volle waarde van haar blad blijft verzekerd. De superhe Sumatratobak, althans het voor geschikte blad, staat op zichzelf, is niet te verplacieren. De sterk doorgevoerde concentratie der maatschappijen, wier groote belangen in handen van weinigen zijn, houdt een regeling van het aangeboden kwantum in handen, verplicht de kooptabaksveilingen.

De kostprijs van oogst 1922 is 10 à 20 pCt. lager die van 1921.

Opleiding en kennis van het personeel staan hoog. In de wijze van aanvulling kwam geen wijziging. Uitbreiding van beteekenis van het met tabak beplante oppervlak is vooreerst niet te wachten, wat in zich sluit, dat geen vermeerdering wordt gegeven aan de hulpmiddelen.

De Deli-tabakscultuur behoort als tuinbouw gevezen, om boomen te kunnen kweken, waarvan het blad aan alle eischen van de meest moeilijke verbruikers voldoet. Vervanging van de Chineesche arbeiders door Java-emigranten kan hierin niet voorzien. De Javaansche landbouwer kan het werk niet leveren dat verlangd wordt en hulpmiddelen zijn er onvoldoende of geene. De tijd zal hierin te voorzien, maar momenteel is het anders niet anders. Het zware werk, dat nu de sterkste Chinese met lust uitvoert, de eerste grondbewerking, kan wellicht op mechanische wijze verricht worden. Maar ook dan zijn er de tabakplanters er nog niet. Ook de nabewerking en de bereiding stelt aan de inlandsche hulpkracht te zware eischen. De door de Chinese en de Javaansche emigranten aangegane overeenkomst is van bijzonderen aard, het is een positieve overeenkomst. Bij niet verschijnen op het werk kunnen zij, die een overeenkomst aangingen, verplicht worden om arbeid te leveren. Niet werknemers magt den werknemer met den politierechter aan te raken, die snel kan handelen en verplicht is. Omgekeerd verzorgt de arbeidsinspectie, met ruime bevoegdheid, zijn belangen. Rekening houdend met de nieuwste stroomingen onder de werknemers en onder de sociaal denkende personen in Nederland, zal een hervormde arbeidsregeling ingevoerd worden, steunend op een wassend verantwoordelijkheidsgevoel. 1 Januari 1926 zal de regering de „poenale sanctie“ gaarne geheel afschaffen zien. De regering wil de personen, die niet aangaan, als geheel vrije lieden in het bedrijf opnemen. De gewaarborgde arbeidszekerheid zal verdwijnen, het regelmatig werk niet meer te krijgen zijn. De bestaande tijdsgevoel van het werk, op den dag gereed, men zou haast kunnen zeggen op het uur af, geschiedend om aan de werknemers het geheele voordeel te doen toekomen, zal een deel vervallen. Zulks baart zorgen, welke sterker tegengaan dat meer grond bezet wordt. De gewijzigde arbeidsregeling verzet zich tegen het passeren van meer arbeidskrachten. Belanghebbenden bij de tabakscultuur trachten de opheffing van „poenale sanctie“ zoo lang mogelijk tegen te houden en zal ook wel de tegenwoordige regering dan genoodzaakt en dan nog geleidelijk tot de afschaffing overgaan; evenwel, iedereen voelt het dat het tot afschaffing eens zal komen, waarbij onder twijfel politieke toestanden een overwegend rol spelen.

Van Javatabak zijn productie en waarde:

Jaar.	Aantal pakken.	Waarde.
1912	693.280	f 30.000.000
1916	681.864	f 72.200.000
1920	208.000	
1921	74.000	

De Javatabak ging met circa 80.000 pakken onvoldoende het jaar in en is nog niet alles kwijt door de afname van de vraag. De Javatabakscultuur is een deel der Vorstenlandsche planters, de Klavantsche, maakten vrij aardige zaken, doch van

Stoom-, Wasch- en Strijkinrichting
C. PIERIK-VAN DER DRIFT
 Schenkweg 300-302 Schiestraat 1
DEN HAAG
Chem. Wasscherij en Stoomerij

Loemadjang- en van Bezoekitabak kan alleen het deel der voor kerf geschikte partijen een geregelde afzet vinden.

Het personeel bij de tabak in Oost-Java vervult een moeilijke en zware taak.

De opheffing van het invoerverbod in Duitschland en het niet verhoogen der importbelasting aldaar zijn factoren van stimulerenden invloed. Zij kwamen ten goede aan den tabaksverkoop in het algemeen.

Vele suikerfabrieken, welke situatie zoodanig is, dat een gedane aanvraag tot uitbreiding van den aanplant vermoedelijk in gunstigen zin wordt beantwoord, verzochten vergroting van het te bebouwen areaal. Nieuw-Tersana vraagt 325 bouws, Loewoenggadjah 325, Kedangoengan-West 300, Ponen 130, Modjopangoeng 200. Kebonagoeng vroeg verlenging van den gestelden termijn om op 1200 bouws te komen. Pandaan wil voor 1927 op 1475 bouws wezen. Gayam vroeg 120 bouws, Paggottan 120 bouws.

Vergunning is gevraagd tot het in werking brengen en drijven eener onderneming tot bereiding van suiker in Demak.

Optimist leidt uit deze aanvragen af, dat anders opgewekt 1923 en de daaropvolgende jaren ingaan.

De directie der Pamanoekan- en Tjiasemlanden, die reeds jaren op Java werkt, is voornemens een suikerfabriek op haar eigen gronden te stichten, waarvoor de noodige opnemingen onder leiding van een bekend directeur zijn verricht. De nieuwe onderneming komt te werken met een kapitaal van f 15 miljoen. In 1927 begint het planten.

De Cultuurmaatschappij der Vorstenlanden heeft ruime haten uit de exploitatie van het nieuw Sendang Pitoe.

De totaal oogst leverde op:

In 1909/13	1.320.000 ton
„ 1919/20	1.335.000 „
„ 1920/21	1.515.000 „
„ 1921/22	1.667.520 „

Voor 1923 is de raming 1.600.000 ton.

Ook bij deze cultuur en industrie is aan den Europeeschen werknemer meer plaats gegarandeerd, omdat in den aanplant een geheel nieuw bedrijfsonderdeel plaats vindt; de mechanische grondbewerking. En omdat het technisch bedrijf in de fabriek aldaar hooger eischen stelt aan degenen die het controleeren, van een stoom-, meer in een electrisch gedreven bedrijf overgaand.

De suikerondernemingen zijn verplicht om het technisch personeel uit te breiden.

De tijd is er vooral gedurende de campagne in waarde al meer vooruit gegaan. Hij behoort ten volle benut. Daarbij juist en zeker handelend. De te leveren arbeid door de mechanische grondbewerking te geven behoort vakkundig uitgevoerd en snel te worden geleverd.

De ondernemingen, welke tijdig met de invoering van de mechanische grondbewerking begonnen, staan sterker dan de vorigen. De Java-onderneming welke het grootste oppervlak mechanisch bewerkt, staat aan de spits der producenten. De mechanische grondbewerking door allen benut.

Het mechanische grondbewerkingsbedrijf wordt voor goed opgenomen in het geheele productieplan om de ter beschikking zijnde groote complexen grond op de meest economische wijze te bewerken.

Het mechanisch grondbewerkingsbedrijf wordt evenals de suikerfabricatie, het riettransport, enz., een afzonderlijk onderdeel van het bedrijf met eigen ter zake kundig personeel. Waarvoor dan ook steeds meerdere technici noodig zijn met grondige kennis van landbouwmachineën, ten einde het bereiken van het hoogst mogelijk nuttig effect mogelijk te maken. De tuinopzichter is daartoe niet in staat, terwijl de machinist gedurende den maaltijd meer dan voldoende aan zijn eigen werk heeft en niet in de fabriek kan worden gemist om buitenwerk te verrichten.

Aan het proefstation zal een nieuwe afdeling geopend worden, met als chef een werktuigkundig

GROTE SORTERING
LINGERIE EN
HUISHOUD-
GOEDEREN

INDIESE UITRUSTINGEN
HUWELIKSUITZETTEN

V.S.

GERZON

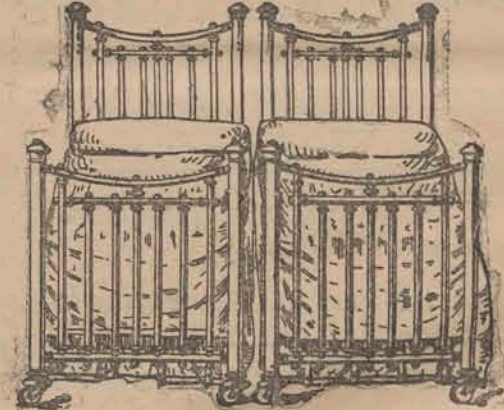
Tandarts Dr. A. KERVEL
 Frederik Hendriklaan 43
 Spreekuur 9-3.
 Bij contante betaling verlaagd tarief.
TELEF. SCHEV. 122

JAPONNEN PEIGNOIRS
 AVONDTOILETTEN COSTUUMROKKEN

DAMES MODE-MAGAZIJNEN
'T BLOUSEN-HUIS
 PH. BIJMAN
 DEN HAAG AMSTERDAM
 HOOGSTRAAT 19-21 UTRECHTSCHESTR. 92-94
 B/D PRINSENGRACHT

SPECIALAAL ADRES VOOR
INDIË
 GROOTE KEUZE ZWARTE KLEEDING
 IN ALLE AFDEELINGEN OOK EXTRA GROOTE MATEN

W. J. M. SIMONIS
 voorheen Firma Th. A. A. SIMONIS.
GROENMARKT 34, over de Prinsestraat.
 TELEFOON H. 4420 DEN HAAG

Specialiteit in BEDDEN
 Groote keuze vanaf het beste tot het eenvoudigste.
 Magazijn geopend van 8½-12½ en van 2-6 uur.

eebaboe's en Jongens
 beschikbaar.
 bevragen in „PERSINGGAHAN“
 Bureau en Tehuis voor Nederl.-Ind. Bedienden
 Boetzelaerlaan 2 - Tel. Sch. 248

The English Sport Stores
 Frederik Hendriklaan 85
 The Hague
Sport articles and clothing of every description

Zuid-Hollandsche Brood en Beschuitfabriek

WALDORPSTRAAT 16—22

's-GRAYENHAGE

TELEF. 1163

Beveelt zich bij Uwe

Leden aan.

Behalve GOED BROOD

wordt U een dividend

van 5 0/0 gewaarborgd.

124

ROVER LEVERANCIER OSMOND
OOST EN WEST

RIJWIELEN bij
J. H. C. MERCKEL
PARKSTRAAT 67 - TEL. H. 3127
BEEKLAAN 355 - TEL. M. 461
DEN HAAG

VERZENDT NAAR
OOST EN WEST

ALL STEEL BATAVIER

Garage MERCURIUS
KUIJPER & Co
VAN SLINGELANDTSTR. 16 - DEN HAAG
TEL. SCH. 1198

H.H. Verlofgangers
leert
Auto- en Motorrijden

Zeer billijk tarief

Adverteeren doet verkoopen.

VAN STRAALEN MONSIEUR & ERKELENS.

WIJNHANDEL

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Leuvehaven 34, Tel. 2456.
Bijkantoor: DEN HAAG, Lloydgebouw
Piet Heinplein, Tel. M. 3874
M. 3875

Bijkantoor: DEN HELDER,
Hoofdgracht 37, Tel. 83.

ingenieur, beschikkend over praktische ervaring met betrekking tot het mechanisch grondbewerkingsbedrijf.

Meer tuinchemikers blijven gevraagd. Het riet behoort steeds volrijp gesneden. Op het voordeel ligt oogmerk. Ook de laatrijpe rietsoorten dienen op het juiste moment te worden geoogst, waarvoor de hulp en het inzicht van tuinchemikers allerwege noodig is, nu de leeftijden en rijpheidstadiën der rietsoorten zoo belangrijk verschillen.

Gedwongen door het verplicht planten van onderscheiden laatrijpende zaadvareteiten en hetgeen de grondhuurordonnantie bepaalt met betrekking tot het tijdig teruggeven der in huur aanvaarde akkers, is een versterkt toezicht op de rijpheid dwingend. Hoogst rendabel en voordelig.

Dan wordt Europeesch personeel verlangd bekend met tractors, om om te gaan met motorvrachtwagens, treinen van 50 tot 150 ton verplaatend. Tractors gekoppeld met een 40 lorries. Tractors die snel en goed behooren bediend te worden.

De cultuur en de bereiding van sisalhennip is van de laatste jaren. Zij is te vinden in de residenties Kediri en Solo.

De producties zijn:

In 1912	6000 ton.
" 1919	15117 "
" 1920	16141 "
" 1921	12537 "

Amerika is de grootste afnemer. De prijs daalde te New-York tot 2 1/4 dollarcent, thans is deze 6 1/2 dollarcent. In de naaste toekomst worden weinig variaties in de notering verwacht. De bewerking kan technisch beter wezen. Hierbij is technisch personeel met speciale vakkennis gewenscht.

Alle cultures kwamen op hooger niveau, wat dadelijk vraag en aanvulling van personeel deed ontstaan. De nieuwe zaken vroegen nog meer, alle geschoolde personen, om het bedrijf economisch in te zetten.

Ten aanzien van de werkloosheid, welke voorkomt, moet een onderscheid worden gemaakt tusschen vakkundigen en zoogenaamde „unskilled labour". Aan de laatsten is geen behoefte, maar een te veel. Er komt geen behoefte aan en er is steeds een te veel aan geweest. Vooral in 1920, toen het geld rond was en overal heen rolde.

Deze werklozen, die zonder grond eerder in optietijden een plaatsing vonden, behooren nu voor een algeheel ondergang behoeft. Hoe normaler de toestand, hoe slechter hun positie. Wel werden haastig arbeidsbeurzen opgericht, steuncomité's gevormd, doch van relatief nut. De „unskilled labour" moet terug naar Nederland!

Even onpractisch als onbillijk is het om er iets mee te willen beginnen of te laten verrichten in Insulinde, dat al hooger eischen stelt aan het zoo noodige vakkundig personeel.

Uitzending van nieuwe assistenten wordt stop gezet, zoolang in deze streken nog ervaren en aan het tropisch klimaat gewend personeel zonder werk rondloopt. Mannen uit rubber en koffie.

OPTIMIST.

Belangstelling voor Nederl.-Indië te Haarlem.

In het Haarlem's Dagblad van 17 dezer lezen wij: „Er bestaat toch nog wel belangstelling voor Indië. Dit zou men tenminste zeggen, afgaande op het aantal — vooral jonge — belangstellenden, dat in de kleine gemeentelijke concertzaal was komen luisteren naar de voordracht met lichtbeelden, die Dr. W. van Bemmelen daar voor de leden van de afdeling Haarlem der vereniging „Oost en West" hield over „Indische vulkanen". Wij hebben ze allemaal op school leeren opnoemen, op een rijtje, die Indische vulkanen: de Merbaboe en de Merapi, de Sindoro en de Soembing, de Salak en de Gedeh..... En wij zagen ook wel eens een plaatje en er werd nog wat bij verteld....."

Firma AUG. SAVELKOUL
Heerenkleeding naar Maat
Indische Uitrustingen
BATAVIA - BANDOENG - SEMARANG - SOERABAYA
AMSTERDAM, Singel hoek Heiligeweg.
Vraagt geïllustreerden Catalogus

Maar een geheel ander en een véél beter denkbeeld krijg je toch van deze geheimzinnig, onbetrouwbare berggevaarten, wanneer je er over hoort spreken van iemand, als dr. Van Bemmelen, die ze uit eigen schouwing kent, niet alleen, maar er een bepaalde studie van maakte en wetenschappelijke onderzoekingen betrekking tot de vulkanen gedaan heeft.

Spreker vertelde dan zeer onderhoudend bij de hand der mooie lichtbeelden van den regelmatigen bouw der vulkaankegels (zijn er onregelmatigheden, dan wordt die er altijd op, dat er bijzonders en interessants op de plaats gevonden) van de „lagen", die elk een vulkanische uitbarsting vertegenwoordigen, van de woeste natuur op de vulkanen.

Wij beklommen met den spreker den Piek van de rintji van de Boekit Barissan; twee dagen duurde de beklimming, wij trokken door oerwouden, moesten maalkampereen en bereikten eindelijk, na 2 1/2 dag, de 3800 M. hoogen top. De lavablokken zagen wij hier een fantastischen aanblik leverden die op, veelkleurige rood, geel-bruin, zwart, wit..... Wij genoten van het prachtige uitzicht, dat zich bijna in de oneindigheid verliest en keken naar beneden, in het groene, donkere stille kratermeer.

Toen sprak Dr. v. Bemmelen over de fysieke schijnselen, die zich bij een uitbarsting voordoen. Eens werpt de berg 'n stroom lava uit, dan wordt het seling een „propje" (bij de uitbarsting in 1901 was een 400 M. hooge zuil!) uitgestooten, op een ander keer zijn het „bommen" van lava.

De zandzee van den Tenger is één reusachtige krater, daar is de Bromo nog steeds in werking; spreker gaf ons een blik werpen in den helleketel van dien vulkaan.

Dr. Van Bemmelen verhaalde verder van de uitbarsting in 1911 van den 3600 M. hoogen Semeroe en van de wetenschappelijke onderzoekingen door hem verricht in en op het matblauwe kratermeer van den Krakatau Idjen, oostelijkste der vulkanen van Java. Het was van dit 250 M. diepe meer is bitterzuur.

Na de pauze besprak Dr. van Bemmelen nog de uitbarsting van de Kloet (de „Veger") in den nacht van 19 op 20 Mei 1919, waarbij het geheele kratermeer was uitgeworpen en verwoestingen werden aangericht. Het was ons ook hier, in het moederland, nog versch in het geheugen liggen.

Tot slot een bezoek aan den 3800 M. hoogen Rinjani op Lombok, met zijn reusachtige „caldera" (groen krater), waarvan het meer meer dan 200 M. diep is. Van den top geniet men weer een schitterend uitzicht.

Het was een prettige, leerzame avond. De heer H. T. Wagenaar Reiziger, secretaris der afdeling, maakte zich tot tolk der aanwezigen en dankte den spreker met een hartelijk woord voor zijn belangwekkende voordracht."

Dienzelfden avond gaf de bekende Indische componist Paul Seelig, die eerst sedert kort hier in ons land is, zijn eerste concert in de Gem. Muziekzaal, waarvan Jan de Nobel in De Opr. Haarlemsche Courant o.m. schrijft:

„t Haarlemsche publiek toonde door zijn schrale komst weinig belangstelling voor 't oeuvre van den Indische-muziek-componeerenden Paul Seelig, al werden de liederen gezongen door mevrouw Koolhoven, Eyre Ashe en de orkestrale werken geëxposeerd door Nico Gerharz en zijn H. O. V. Ten opzichte van mevrouw Koolhoven en 't orkest hadden de thuisblijvers natuurlijk absoluut ongelijk.

Gelijk zooveel wat Indië betreft qua kunstbeoordening, hebben we de kennismaking met dezen componist, die in onze koloniën, blijkens wat ik over las en hoorde, een kunstenaar van beteugenis geacht wordt, aan Gerharz verblijf in de tropen te danken. Te danken echter slechts in zeker opzichte, want als liederen-bewerker moge hij eenige gelukkige capaciteiten beschikken, als de schepper van orkestrale werken bleek mij op dezen avond zijn onmacht. Gerharz liet van hem spelen — en laat ik er aanstonds toevoegen, dat hij 't schitterend deed — een Feest-Overture, vier kleinere werkjes met Maleische namen, welke betekenis niet duidelijk was, maar waarvan de muziek mij te weinig belangstelling inboezemde om er naar te informeren en een Javaansche Rhapsodie, waarschijnlijk een tweelingzuster van de Siameesche Rhapsodie, waarvan ik las, dat Paul Seelig mede de toondichting was. Behalve in de Rhapsodie, waar enkele typische motieven, verwerkt door de houten blaas-instrumenten, een exotisch tintje gaven, heb ik in geen der bovengenoemde werken iets kunnen ontdekken, dat aan 't land van de gamelang en de krontjong herinnerde, een wijzen van concipieeren en construeeren, die noch bij 't land

Lunchroom - Thee-Concert
„DE OUDE VETTE HEN"
DEN HAAG bij het Stadhuis

CORN. VAN DER SLUIJS

BINNENHUISARCHITECTUUR, MEUBELS, STOFFEN, ENZ.

ALLEEN NOORDEINDE 162^A.

TEL. 4782.

141

DEN HAAG.

...ste, noch bij 't romantisme, noch bij de moderne kunst onder te brengen was, ondanks 't feit, dat Paul Seelig 't instrumenteeren voldoende machtig is. Anders staat 't met Paul Seelig als liederen-componist. De meeste liederen hebben inderdaad, meer nog in de melodie dan in de muzikale illustratie, ofschoon die ook vaak typeerend is, 't weemoedige, dat me in de laatste Indische liederen, welke ik in mijn langdurigen reizen-voortocht al gehoord heb, steeds heeft getroffen. 't Is een groote verdienste van Seelig's liederen, dat ze door die gelukkige eigenschap atmosfeer verrijken, meer echter nog, dat ze een interessante bijdrage zijn tot de folklore van de landen, waarvan we, hoewel velen onzer er geweest zijn en nog meerderen er dierbare betrekkingen hebben, nog zoo weinig weten. Daarvoor kunnen we Paul Seelig dankbaar zijn. Mevrouw Koolhoven zong ze, correct door den componist begeleid. Moeilijk was een betere keuze denkbaar. Ik bedoel nu niet eens de mooie stem en de knappe zangkunst der echtgenote van den militanten voorzitter der H. O. V. Maar om Maleische liederen te zingen, na slechts een paar dagen studietijd, daarvoor moet men over buitengewone eigenschappen kunnen beschikken. En die bezit mevr. Koolhoven."

...en brief van een zeer gevoelig-muzikale toeschouwer van ditzelfde concert halen wij echter het volgende aan:

Ik heb genoten van deze muziek, die zoo innig en goed het Indische weergaf. Ik doorleefde weer zoo'n prachtig stille maannacht met de zacht melodieuse krontjongtonen. Het was bijzonder goed gevoeld en weergegeven, zonder in het al te eentonige te vervallen. Met de recensie van onze krant waren wij 't totaal niet eens. Wat kan dan ook zoo'n echte Hollander en afgewerkte Haarlemmer, als Jan de Nobel, nu begrijpen van de zeer-fijne Indische melodietjes. Heeft hij een Indië-maannacht meegemaakt met, behalve de krontjong, nog 't ruischen van de bamboebladeren of tjemara's? Hij kan deze muziek immers nooit doorvoelen. Hij pleist slechts nuchter uit 't antiek, modern, middel-eeuwsch gregoriaansch, grieksch of weet ik al niet wat is. Het was echter absoluut niet verrukt van mevrouw Koolhoven. Zij was niet altijd zuiver en dikwijls on-gevoelig. Ik hoop Paul Seelig nog dikwijls te mogen hooren."

Het trof wel ongelukkig, dat Dr. v. Bemmelen's belangrijke voordracht juist op dienzelfden avond plaats had, als dit buitengewone concert.

Waar wij hopen en vertrouwen, zullen de leden der "Oost en West", ook in andere steden, nog wel de gelegenheid worden gesteld om met de beste muziekstukken van den heer Paul Seelig kennis te maken, of zoo zij dit reeds in Indië deden, deze hier opnieuw te genieten.

Indische Vruchten.

...advies, uitgaande van een der Departementen in Indië aan de Regeering, nopens de invoering van een zekeren maatregel, luidde o.m.: „Mocht de Regeering daartoe besluiten, dan zou zij daarvoor te zijner tijd, de „wrange" vruchten plukken." De klerkjes, met de overschrijving belast, die in Holland geweest was en op niet al te ver-rijkelijken voet met de taal stond, meende dat het woord *wrange* bepaald een schrijffout moest zijn en daarvoor gelezen moest worden „manga." Aldus legde hij zijn chef het epistel voor.

advertentie van juist 100 jaar geleden.

... Bataviasche Courant van Zaterdag 23 November 1822.
... tweede luitenant der kavallerie J. Sieveringh, op mijn gedaan verzoek toegevoegd, om mij deze kusten te vergezellen, werd op den tien-der maand, in de rivier van Landak, wer-ende hij door mij in commissie was gezonden, een kaaiman plotseling weggerukt, terwijl hij

Instituut „VAN WIJNGAARDEN",
...ale School voor M.U.L.O. Jongens en Meisjes.
2de Schuifstraat 332 (Duinoord), Den Haag. 188
... (6 leerjaren) opleid. H.B.S., Lyceum en Gymnasium
... (3 leerjaren) voor leerlingen boven 12 jaar). Op-
... voor verschillende examens.
Schoolgeld f 60.— tot f 100.— per jaar. 188
... klassen, ruime lokalen, Centr. verwarming, Electr. verlichting.

bezig was met zich te baden en slechts zijn ontzield lichaam is een korten tijd daarna voor een oog- blik gezien. Sedert bijna vier jaren aan mij gehecht door de zuiverste banden van onderlinge genegen- heid, wenschte hij mij naar Borneo te volgen om... zijn leven op de rampzaligste wijze te eindigen.

Allen, die den overledene gekend hebben, betreu- ren een edelendenden vriend en het Gouverne- ment verliest in hem eenen ambtenaar die door zijn stille bedaardheid, gepaard met onkreukbare eer- lijkheid en onbepaalden moed en ijver, zeker zijn vaderland van veel dienst had kunnen zijn. Voor mij bijzonder is de wijze van zijn dood dubbel smartelijk en het is mij eene behoefte den ontsla- pene door dezen weg de laatst mogelijke hulde toe te brengen die zijn vriendschap en zijn braaf ka- rakter van mij vorderen.

J. H. TOBIAS.

Pontianak, den 29en Sept. 1822.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het Onderwijs in Indië.

Het *Soer. Hbl.* (dd. 27 Sept., 3e bl.) acht zich ver- plicht een uitvoerig ingezonden artikel in de *Tele- graaf* (van 22 Aug.) over het onderwijs in Indië, in het bijzonder over dat aan de Inheemsche bevol- king, te weerleggen. Wij lezen hierin o.m.:

In 1906 bestonden slechts 350 dessa-schooltjes voor elementair onderwijs, terwijl er in 1919 on- geveer 8000 openbare Inlandsche scholen beston- den, totaal onderricht gevende aan ruim 700.000 Inlandsche kinderen. Ons dunkt, dat een dergelijke vooruitgang in twaalf jaren toch wel wijst op een zeer snel tempo, waarmede aan de bestaande be- hoefte aan onderwijs wordt tegemoet gekomen.

Om aan 5 miljoen kinderen onderwijs te geven, is bij een gemiddelde klasse-sterkte van 50 kinde- ren, een staf van onderwijzend personeel noodig, groot 100.000 man! Waar had de medewerker van de *Tel.* dit personeel vandaan willen halen? Neem aan, dat de kweekscholen en andere opleidingen jaarlijks twee duizend goeroes zouden afleveren, een respectabel getal, dan zouden er vijftig jaren verstrijken, eer het volledige personeel was ge- vormd. Dat er met kracht aan de opleiding van onderwijzend personeel wordt gewerkt, blijkt hier- uit, dat men na 12 jaren in staat was om aan 700.000 kinderen onderricht te geven, wat neer- komt op een onderwijzerssterkte van 14.000 man.

In de *Tel.* wordt nog gewezen op het bestaan van 500 particuliere scholen, meest volksschooltjes der zending, en op eenige leerstellige bijzondere Inlan- dsche scholen. Het *Soer. Hbl.* bestrijdt niet de nood- zaak van een elementair onderwijs, maar, indien de behoefte aan onderwijs inderdaad zoo groot was, als de schrijver het in de *Tel.* wil doen voorkomen, dan zou die behoefte toch zeker kenbaar moeten zijn aan een uitgebreid, op eenvoudige leest ge- schoeid, particulier onderwijs.

In de *Tel.* critiqueert de schrijver den aard van het onderwijs, volgens hem volstrekt onvoldoende op de Inlandsche scholen der tweede klasse, waar de kinderen in eigen landstaal leeren lezen, schrijven en rekenen. Tot de Holl.-Inl. school, die toegang geeft tot een hogere opleiding, hebben slechts der- tig duizend van de vijf miljoen Inlanders toegang, dus iets meer dan een half procent. Het *Soer. Hbl.* wenschte hier tegenovergesteld zien het percentage van de kinderen, die in Europa in de verschillende landen worden opgeleid voor verdere studie, en dan bij de vergelijking van de verkregen cijfers in aan- merking willen nemen, dat van de veertig miljoen Inlanders 39 miljoen bewoners van het platteland zijn. Vermoedelijk zou het verschil dan niet zoo heel erg groot zijn!

Volgens de *Tel.* wordt per Eur. kind f 300 aan het onderwijs besteed, per Inl. kind f 23. Van die kosten wordt per Eur. kind aan schoolgeld terug

Fabriek van INDISCHE UITRUSTINGEN

Eigen Kofferfabriek
G. KERNER & Co.
BATAVIA DEN HAAG SOERABAJA
Stationsweg 78 - Tel. H. 1038

Alle goederen worden onder garantie geleverd. Eventuele vergissingen worden aan onze filialen in Indië kosteloos hersteld.

HOFLEVERANCIERS.

Wed. H. RAHDER & ZOON

Wijnhandelaren

Filiaal: Hoofdkantoor: Filiaal: Filiaal: 100
's-Gravenhage Amsterdam Arnhem Gorinchem
Heemskerkstr. la Binnenkant 25 N. Plein 15 O. Vischmarkt
Tel. H. 3493. Intero. Tel. 389. Tel. 280. Tel 61.

Prijsecouranten worden op aanvraag gaarne toegezonden.

Voor Export speciale conditiën.

INDIË

Complete Uitrustingen naar Maat

Onze Indische ervaringen garandeeren U Indische modellen.

Witte Pakken van f 12.50

De goederen door ons geleverd worden voor de bewerking eerst tweemaal gekrompen, zoodat wij krimp vrij garandeeren

VRAAGT GRATIS PRIJSCOURANT

G. J. HOFSTEE - ROTTERDAM

DELFTSCHEPOORTPLEIN 5

Vakkundige Bediening.

Wist U

dat wij drukken het Tijdschrift NEDERLANDSCH INDIË OUD EN NIEUW

En ook

het bekende blad van Architect ED. CUYPERS HET HUIS OUD EN NIEUW

Dit bewijst

dat wij naast Handelsdrukkerij ook eerste klas Kunstdruk kunnen ver- vaardigen.

N.V. Drukkerij ten Hagen

Nobelstraat 20 Den Haag Tel. H. 474

P. VERSCHRAGEN

KLEERMAKER

1ste Klasse Coupe en Afwerking Uitsluitend ENGELSCHES STOFFEN

LEVERT TEVENS ALLE VOORKOMENDE UNIFORMEN

Thomsonlaan 209 - DEN HAAG - Tel. M. 343

ARNOLDS
GRAVENSTR. 1. TEGENOVER DE
BONNETERIE

Ondergoederen
Sportcostuums
Regenjassen

voor
Dames & Heeren

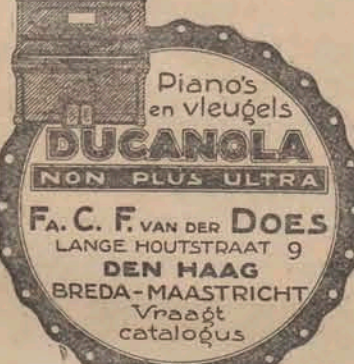
BESCHIKBAAR.

N.V. Restaurant „MAX“
HOLLANDSCH-INDISCH RESTAURANT
Reinkenstraat 76-78 Tel. M. 215
INDISCH SPECIALITEIT

Direct.-Eigenaar: C. G. OLIE, Ex-Dir. Adelphi Hotel,
Singapore; Hotel Jansen, Semarang; Victoria-
Hotel, Soekaboemi.

Levering van
Rijsttafel, Lunch en Diner

Scherp concurrerende prijzen. Vluggende en prompte bediening.
Levering aan huis zonder prijsverhoging
VRAAGT PRIJSOPGAVE.

Piano's
en vleugels
DUCANOLA
NON PLUS ULTRA

F. A. C. F. VAN DER DOES
LANGE HOUTSTRAAT 9
DEN HAAG
BREDA-MAASTRICHT
Vraagt
catalogus

STOEWER RECORD
DE BEKENDE, EERSTE KLAS, MODERNE
SNELSCHRIJFMACHINE

NIEUW VAN DE FABRIEK SLECHTS **f 325.**

HOOFDVERTEGENW.:
**CENTRAAL BUREAU
INSTITUUT PONT
DE RIJTERSTRAAT 48
DEN HAAG.**

Ook geregeld voorradig
GEBRUIKTE Schrijfmach.
van alle syst.: UNDER-
WOOD, REMINGTON,
MERCEDES, HAMMOND,
MONARCH, SMITH, ENZ.
Reparatie-werkplaats voor
SCHRIJF-, REKEN-, CO-
PIEER- en verdere BUR-
MACHINES.

STOEWER
RECORD
EVENAARD

GEOPEND:
RESTAURANT „KUMMER“
Juliana van Stolberglaan 94 Tel. B 0000

BEZORGING VAN DINERS AAN HUIS met keuze van
verschillende schotels.

ZALEN DISPONIBEL voor extra Diners en Partijen tegen
uiterst concurrerende prijzen.

APARTE ZAAL VOOR DAMES

ontvangen ruim 10 pCt., per Inl. kind pl.m. 4 pCt. Is die laatste verhouding billijk te noemen, bij het reusachtig verschil in draagkracht tusschen de beide rassen? vraagt schr.

Volgens het Soer. Hbl. komt dit er dus op neer, dat het Eur. kind per jaar f 30 aan onderwijs betaalt, een gemiddelde, dat niet de juiste verhouding weergeeft, omdat door den doorsnee-Europeaan meer schoolgeld wordt betaald en het lage gemiddelde een gevolg is van het feit, dat talrijke Inlanders toegang hebben tot de onder het Eur. onderwijs ressorteerende scholen, en daar een miniem schoolgeld betalen, dan wel, in stede van te betalen, een maandelijkschen onderstand ontvangen, om de school te kunnen bezoeken. De Inlander betaalt daarentegen voor zijn onderwijs 92 cents! Een verhouding van f 30 tot nog geen gulden, mag in verband met het verschil in draagkracht, toch zeker niet onbillijk heeten ten opzichte van het Inlandsche kind.

Omtrent de resultaten van het onderwijs, wordt in de Tel. opgemerkt: „Zoo bereikt de Inlander, dank zij die slechts zeer primitieve ontwikkeling, reeds dadelijk een bestaan, dat hem door inkomsten, invloed en milieu verheft boven de groote analphabetische massa, waaruit hij is voortgekomen. Vandaar dat de geschoolde Inlander zijn ouden landbouw, welke hem slechts een zeer primitief koelie-bestaantje gunt, gaarne verlaat voor het gemakkelijker en beter bezoldigde „baantje“.

Dat primitief koelie-bestaantje van den Inl. landbouwer zal het Soer. Hbl. maar voor des schrijvers rekening laten. Slechts zou het blad willen weten, of de Hollandsche boer zijn landbouwbestaan ook als zoodanig beschouwt. Het blad wil aannemen, dat die Hollandsche boer meer van landbouw weet, meer uit zijn grond weet te halen dan de Inlandsche tani. Maar daarom drong het blad ook reeds bij herhaling er op aan, om het onderwijs aan den eenvoudigen *dessaman* te leiden in andere banen, hem, naast lezen, schrijven en wat rekenen, in de eerste plaats te leeren, hoe zijn grond hem tot meer gewin zal zijn, hoe hij de opbrengst van zijn sawah kan vergrooten en hoe hij op zijn land, naast padi, ook andere gewassen in voortdurende wisseling kan verbouwen.

Bezuiniging in Indië.

Aan de brochure van prof. Treub over „Bezuiniging in Indië en het nieuwe regeeringsprogram“, ontleent de Loc. van 25 Sept. o.m.:

Onder de huidige, zoo hoogst ernstige omstandigheden is geen ander parool toelaatbaar dan inkrimping en bezuiniging. Wie dat niet wil, niet durft of niet kan in daden omzetten, brengt 's lands financiën van den wal in de sloot en de toekomst van Indië in groot gevaar.

Die bezuiniging moet thans over de geheele linie gaan; niet alleen wat onder gunstiger omstandigheden nuttig en wenschelijk zou zijn, moet thans achterwege blijven, zelfs zal in vele gevallen het anders noodige moeten worden opgeofferd. Plaats is er thans alleen voor het strikt onvermijdelijke en noodzakelijke.

Zulk een toestand is ongetwijfeld even moeilijk als onaangenaam, maar troosteloos is hij toch niet. Dit laatste zou hij alleen dan wezen, indien er voor altijd aan betere tijden moest worden gewaand. Indien een inkrimping der jaarlijksche uitgaven met f 100 à f 150 miljoen, stilstand in het bestuursraderwerk zou beteekenen; maar zoo erg is het gelukkig niet. Wie bedenkt, dat de gewone landsuitgaven, voor welke voor het komende jaar 534½ miljoen geraamd wordt, in 1917: 250 miljoen bedroegen, zal wel moeten toegeven, dat, al is ook de administratie in dien korten tijd door verschillende omstandigheden veel duurder geworden, er van het bedrag voor 1923 nog wel een goede honderd miljoen af kan, zonder dat het spaak zal loopen. Wel is waar moest voor den dienst der Indische schuld, waarvoor in 1917 f 14.700.000 aan rente werd uitgegeven, in 1923 f 71.400.000 aan rente en f 16.800.000 aan aflossing worden geraamd, maar daartegenover staat, dat de groot-

American Hotel - Amsterdam
Hotel en Café-Restaurant le Rang. 131

Schoonste Ligging - Moderne Inrichting
Electrische Verlichting - Centrale Verwarming
Electrische Personenlift
Omnibus aan 't Station - Matige Prijzen

A. W. VOLMER, Directeur.
Tel. Interc. 4737. Code 5th Edition A. B. C

Grand Hotel Restaurant
„Central“

In alle Kamers warm en koud water
De meest bekende Inrichting der Residentie

handelsprijzen in 1917 heel wat hooger waren thans, hetgeen voor verschillende diensten een langrijk verschil uitmaakt.

De zaak is alleen, of voornamelijk, dat eenige jaren aan een weelderige leefwijze is geraakt, zijn overdaad als een werkelijke behoeftige gevoelen. Dat geldt voor openbare lichamen zoo goed als voor personen. Maar voor beide evenzeer, dat als eenmaal het heilige moeten versobering heeft geleid, men er achteraf versover staat, dat men er van te voren zoo tegenover De bezuiniging moet over de geheele linie gaan.

Hierna bespreekt prof. T. de uitgaven voor log en Marine en vervolgt:

Wie deze departementen bespreekt, mag niet laten het vraagstuk der defensie van Indië van meer principieel standpunt te bezien. Van de toehang, die men aan leger en vloot aldaar toehangt de kostenkwesitie voor een groot deel op rekenen, dat men een eventueelen buitenschen vijand moet kunnen weerstaan, althans zoolang een machtige bondgenoot hulp kon den; of kan men volstaan met een organisatie welke voldoende is om aan binnenlandsche op ten en revolutiepogingen naar menschenlijke kening het hoofd te bieden?

Bij de beantwoording der vraag hel ik over het laatste standpunt. Daarbij speelt de financiering overweging alweer een hoofdrol. Waren de financiën in Nederland en in Indië in minder des staat, dan zou het belang van het rijk ook medebrengen een bewapening te land en ter welke voor het eerstgenoemde doel bestemd en schikt zou zijn, reeds thans voor te bereiden en goed mogelijk in te richten en te onderhouden. Hieruit blijkt wel, dat ik niet behoor tot de geloovige idealisten, die zich diets maken, dat in de toekomst niet meer met oorlogsgevaar hoeft te rekenen. Misschien zal een volgend slacht dat beleven, maar vooreerst zal men op den bodem der realiteit wil bewegen, niet gen uitschakelen.

Intusschen schaar ik mij aan de zijde van die deze kansen voor de eerste twintig van jaren gering oordeelen. Niet, omdat er voorgeen rivaliteit tusschen de leidende mogendheden zou zijn te duchten, maar wel, omdat een zoals de wereld thans heeft doorgemaakt, diepe wonden heeft geslagen en zoo duidelijk getoond, dat alle kansberekeningen, zelfs voor tot de tanden gewapende, zoo geheel kunnen dat er voorloopig niet licht een regering zal den gevonden, die de verantwoordelijkheid van beginnen of het provooceren van een oorlog durven op zich te nemen. In dat licht moet, mij, ook de waarde worden gezien van conferentien als die van Washington, alsmede van resoluties den Volkenbond over beperking van bewapening. Niet alleen voor Nederland en Indië spelen de nanciën in deze materie bovendien een hoofdrol. Alle mogendheden van de wereld, groote zoowel kleine, moeten daarmede terdege rekenen, en is in dit opzicht voor de kleine het minst mo van den nood een deugd te maken en het ge voorbeeld te geven.

Blijkt over vijf of tien jaar, dat het oorlogsg toe- in plaats van afneemt, dan zal het, indien elke kansrekening op dit stuk faalt, nog tijd zijn, voor Indië plannen voor defensie op schaal uit te werken en voor zoover mogelijk te voeren.

Hoeveel miljoenen door een beperking der sche defensie tot het zoo even genoemde deel spaard zullen kunnen worden, moet door de kundigen op militair en maritiem gebied worden berekend, maar in ieder geval zullen het tiendu miljoenen kunnen en moeten zijn. Wanneer bewapening in en voor de Oost kan beperkt den, is het aan geen twijfel onderhevig, dat verband met den toestand van 's Lands gelddelen zonder verwijl ook moet geschieden.

HOTEL-PENSION PHILADELPHIA
LEIDSCHEN KADE 94, tegenover het Leidsche Boschje.
AMSTERDAM - TEL. Z. 3275.

Zeer aanbevelenswaardig voor Indische Families
DAGELIJKS RIJSTTAFEL.
INDISCH EN EUROPEESCH RESTAURANT.
KAMERS MET EN ZONDER BADKAMERS
Lift. Centr. Verwarming

MAISON VAN RIJN Meermalen BEKROOND
 CUISINIERS
 Prins Hendrikstr. 28 - DEN HAAG - v. Galenstraat 43
 Dejeuners, Diners, Soupers, etc. Hors d'Oeuvres
 Varié, Mayonaises, Salades, Koude en
 Warme Schotels, enz. enz.
 Meest Gerenommeerde Inrichting hier ter Stede.

Afdeeling INDISCHE KEUKEN

Uitzending van alle gewenschte Indische Schotels, bereid door speciaal geëngageerd vakkundig personeel,

Indische Menu's: f 2.- en f 3.- p. p.

Thuisbezorgd in verwarmde verzegelde Bussen.

Massa-ontslag.

Het Bat. Nwbl. van 27 Sept. bericht, dat bij enkele maanden van dienst bekend is gemaakt, dat het Indisch personeel, met name het niet tot de organieke sterkte behorende personeel, hoofdzakelijk gepensioneerde ambtenaren en officieren, zich op termijn van zes weken ontslagen moet rekenen. Het initiatief in dezen is uitgegaan van de Regering, die, niet langer willende wachten, tot de ontslag last gaf.

De openvallende plaatsen zullen bezet moeten worden door op wachtgeld zijnde of van verlof terugkeerende ambtenaren; deze zullen, zooals eerder is bepaald, niet langer de keuze hebben of zij een hun aangewezen betrekking al dan niet wenschen te aanvaarden.

Voor de gepensioneerden en gegageerden.

De Aneta seinde den 23en Sept. aan de bladen: in verband met den huidige toestand van de lands middelen, voorloopig is afgezien van een verbetering van de pensioenen en gagementen van voor 1 Januari 1920 gepensioneerde en gegageerde militairen, is door den Minister van Koloniën intusschen op het tweede hoofdstuk van de begrotingsbegroting voor dit jaar een aanvulbaar bedrag van f 10.000 gebracht, bedoeld als steun bij de pensioenen, die buiten de schuld in behoeftige omstandigheden zijn gevallen.

Het jubileum van Pa van der Steur.

Den 24en Sept. herdacht de heer Van der Steur het 30-jarig jubileum onder talrijke betuigingen van waardeering van de Regering en de landgenooten van Indië. De Loc. van 26 Sept. geeft een uitvoerig verslag van de huldiging te Magelang. Dat de heer Van der Steur nog lange jaren van verdienstelijken arbeid ten bate van de Indische jeugd moge kunnen voortzetten, is allerwenselijkst.

UIT DE INLANDSCHE PERS.

Het Credietwezen in Ned.-Indië.

De komende jaren wordt, zoo schrijft men in de „Perniagaan” van 2 Juni 1922, ongeveer 7 ton gouds afgegeven ten behoeve van de bezoldigingen der ambtenaren bij het credietwezen in Ned.-Indië en het verder noodige bij dien tak van dienst.

Wat personeel presteert daarvoor diensten in den vorm van leiding en toezicht bij de afdelings- en rijstschuren in de dorpen en de dessa's.

Het steun van het Europeesch bestuur helpt de credietbank particuliere personen aan bedrijfs-uitrusting.

De loemboeng of rijstschuur in het dorp is het centrum van de dessa en wordt gevuld met rijst van de inwonende sawahbezitters, ten bedrage van 1000 picol padi per bouw.

De dessabank is eveneens het eigendom van het dorp.

De kapitaalverstrekking geschiedt door de dorps-ambtenaren, terwijl de inleggers van bewaarde gelden daarvoor rente ontvangen.

Deze regeling wordt niet altijd goed bevonden.

Men ziet n.l. in de praktijk, dat de dessabank niet bij de afdelingsbank, die daarvoor borgstelling van de dessa-eigendommen vraagt.

Volgens den schrijver is zulk eene borgstelling slechts eene zekerheidsstelling op papier, aangezien enkele dessa op Java feitelijk eigendommen

zijn. Het leemte geeft het beheer van de afdelingsbank het crediet, omdat het vertrouwen stelt in de dessabestuur, dat door den ambtenaar van het dorp wordt geleid.

Deze door de Regering beschikbaar gestelde gelden.

den ontvangt zij op indirecte wijze terug in den vorm van belastinggelden, zoowel van de personen, die geholpen zijn geworden, als van het in dienst bij het credietwezen zijnde ambtelijk personeel.

Thans, zegt de schrijver, is het voorstel gedaan om het beheer der banken en der dorpsrijstschuren voor eigen rekening te doen nemen.

Door heffing van 1 cent voor elken gulden verstrekt kapitaal en 10 cent bewaarloon voor elke picol padi, wil men de kosten van dat beheer bestrijden.

Het land Soekasari te Buitenzorg.

Reeds sedert geruimen tijd is de gemeente Buitenzorg door aankoop eigenares geworden van het land Soekasari.

De terreinen, welke langs den openbaren weg zijn gelegen, zijn verkaveld in stukken van zoodanige oppervlakte, dat er woningen op kunnen worden gebouwd, met recht van eigendom op den grond en tegen den prijs van f 2.25 per vierkante meter.

Tot heden zijn echter slechts een paar stukken grond verkocht, niettegenstaande de schoone ligging der terreinen, van waaruit men een prachtig uitzicht heeft op de bergen Gedé en Salak, een gering resultaat, waarin de gemeente Buitenzorg aanleiding heeft gevonden een onderzoek ter zake in te stellen.

In de „Perniagaan” van 2 Juni 1922 kan men daaromtrent eenige opheldering vinden en deelt de schrijver mede, dat de geringe lust, om zich op de beschikbare terreinen te vestigen, is gelegen in de omstandigheid, dat zij gedurende den nacht nog niet kunstmatig worden verlicht.

Een voorstel daartoe heeft echter den gemeenteraad te Buitenzorg reeds bereikt en laat het zich dus aanzien, dat aan dit bezwaar zal worden tegemoet gekomen.

Een ander meer ernstig bezwaar is gelegen in de onveiligheid van den omtrek.

Men is n.l. bevreesd voor de strooptochten, die door slecht volk worden ondernomen van uit Soekasari, dat, zooals aan iedereen bekend is, de verzamelaarsplaats der roovers is.

Wie te Buitenzorg toch kent niet de inlandsche roovers Darna en Bentong en hun aanhang, vraagt de schrijver?

Ten einde van hunne hinderlijke actie af te komen, wordt de veiligheid van hen afgekocht door feitelijk afgedwongen betalingen, naar gelang van ieders geldelijke welgesteldheid.

Ten slotte is een bezwaar van vestiging gelegen in het feit, dat Soekasari zoover van het centrum verwijderd is.

Wil men de op het land Soekasari aanwezige terreinen waardevoller voor de gemeente Buitenzorg maken, dan is verzekering van de veiligheid van personen en goed in den omtrek een eerste vereischte.

Men zou die hoogstwaarschijnlijk kunnen verkrijgen door eene oordeelkundige plaatsing van een politiepостhuis voor gewapende politiedienaren, terwijl men, door het in het leven roepen van een gemeentelijken omnibusdienst, den afstand tot het centrum voor de bewoners zou kunnen bekorten.

Het lijdt, naar schrijvers meening, geen twijfel of door invoering van deze maatregelen zou het met den grondverkoop veel beter gaan.

De gemeente Buitenzorg geeft een goed voorbeeld aan de vestigingen Bondongan en Lajoengsari, welke plaatsen, vroeger in de stilte gelegen, thans door de oprichting van een kampement ten behoeve van de veldpolitie zeer gezocht zijn voor bewoning, terwijl de waarde van den grond in den omtrek wel driemaal is gestegen.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Waarom is het materiële leven in Ned.-Indië zoo duur? II (Slot).

Wanneer men derhalve wil zoeken naar de oorzaken, die tot verhooging van den levensstandaard in Ned.-Indië aanleiding geven, dan komt men tot

Het meest aan te bevelen

INDISCH RESTAURANT

LAAN VAN MEERDERVOORT 68, DEN HAAG

Dagelijks geopend van 12 tot 9 uur.

Uitsluitend Indische Tafel.

Directeur: J. VAN GEEMERT.

Maison van Wijk

Obrechtstraat 57 - 's Gravenhage - Telefoon H 2665

UITZENDING VAN DINERS vanaf f 1.00

Speciaal ingericht tot het leveren aan huis van Dejeuners, Diners en Soupers.

136 KOUDE EN WARME SCHOTELS. J. H. M. KOETS

Restaurant
Mondain

Premier
Ordre

BESCHIKBAAR.

Fa JOS. BROUWERS

Wijnhandel

Hoofdkantoor: Noordeinde 202
DEN HAAG TEL. H. 4013

Bourgogne Mousseux

L. RENAUDIN

Champagnes

CHARLES RIVART

Beste en meeste aanbevolen voor de tropen.

Hoofdvertegenwoordiger voor Ned.-Indië

C. DE KONINGH

MEDAN HOTEL

MEDAN

Parkhotel

van Stolkpark, Scheveningsche Boschjes.

Tel. S. 733 - S. 1525 - S. 467

EERSTE RANGS FAMILIEHOTEL

Centrale Verwarming, Electrisch Licht, Baden, Rustige ligging.

LIFT.

Bijzonder geschikt voor Zomer- en Winterverblijf.

Adverteeren doet verkoopen.

Pharmaceutische Coöperatieve Keuken

Restaurants

Keplerstraat 274. . . . . Tel. M 2313

Anna v. Buerenstraat 204 - Tel. B 226

Uitzending door de geheele stad.

Dagelijks geopend 12-2 uur . . . . . à f 0.70

5-7 uur . . . . . à f 1.20

Diverse Schotels à la carte.

NEDERLANDSCHE HANDEL - MAATSCHAPPIJ

Gestort Kapitaal . . . . . f 80,000,000.-
Statutaire Reserve 19,445,211.-
Buitengewone Reserve 22,860,000.-

Hoofdkantoor: AMSTERDAM.

Agentschappen te ROTTERDAM en 's-GRAVENHAGE.

Vestigingen in Nederlandsch-Indië,
Straits-Settlements, Britsch-Indië, China en Japan.

In- en Verkoop van Wissels en Telegrafische Transferten,
Incasseringen en Financieringen.

Schriftelijke en Telegrafische Credieten.

Reiscredietbrieven.

Deposito's.

Rekeningen-Courant.

Administratie van Effecten en alle andere Bankzaken

MEUBELLEN

INKOOP VERKOOP

FIRMA G. JONKER

1ste v. d. Boschstraat 77

's-Gravenhage Tel. Bez. 142

Belast zich met alle voorkomende aangelegenheden in deze branche, o.a. Behangen, Stoffeeren, Verhuizen, Taxatie, enz. enz.

MEDICINALE KRUIDEN

van A. KRAJENBRINK, Soerabaja, Java (N. O. I.)

RENNA	tegen Galsteen
ALBUMA	tegen Eiwit in de Urine
VENERA	tegen Ziekte der Urinewegen
VENA	tegen Puistjes in het gezicht
ASTMATA	tegen Asthma
STOMALIN	tegen Maagaandoeningen

Verkrijgbaar bij de „Centraal Apotheek
„DE KOEDOE”, Fred. Hendriklaan 166,
Scheveningen, Telefoon Sch. 1053

VERZAMELAARS

Zij, die Kunstvoorwerpen willen ver-
koopen of hunne verzameling wenschen
te completeren, worden attent ge-
maakt op de rubriek Vraag en Aanbod
in het Maandblad

NEDERLANDSCH-INDIË OUD EN NIEUW

Prijs f 2.50 per annonce van ten
hoogste vijf regels. Ter kennismaking
wordt op aanvraag gratis een nummer
van ons Maandblad toegezonden

NOBELSTRAAT 20 TEL. H. 474 en 475

DEN HAAG

Commanditaire Bank- en Handelsvereniging
VISSER & Co.,
's-GRAVENHAGE - Thomsonlaan 31.
Tel.-adres: COBAVICO. Tel. Nos. M. 3930 en M. 3931.
Postcheque- en Gironummer 47262. 17
Verricht alle Bankzaken.
ADMINISTRATIE VAN VERMOGENS
HYPOTHEKEN ASSURANTIËN SPAARKASSEN

de slotsom, dat er zeer vele zijn.
Naar de meening van den schrijver treft de naar
weelde zoekende Europeaan ten deze echter het
grootste verwijt, zeker niet het minst, sedert de
Westersche regeeringen zich bezig houden met het
voeren van oorlogen, die, aangezien Ned.-Indië ge-
heel afhankelijk is van Europa, de economische
toestanden in Indië ten hoogste bemoeilijken en
het materiele leven er zooveel duurder maken.

In Ned.-Indië streeft men thans met zorg naar
bezuiniging, welke uitvoering bemoeilijkt wordt
door het feit, dat, bijaldien op het personeel te veel
bezuinigd wordt, men in de toekomst over geen
voldoende werkkrachten zal kunnen beschikken.

Er is in de Indische spaarpot een scheur, die men
misschien wel wat kan herstellen of oplappen, doch
die men, met het oog op dure herstellingskosten,
beter doet door een nieuwe te vervangen en deze
te doen vullen met de inkomsten, verkregen uit
eene op alle liniën doorgevoerde versoberde levens-
wijze.

Verhooging van invoerrechten, die de prijzen van
de ingevoerde artikelen op de markt verhoogt en
waaraan de Regeering dus medewerkt, is daartoe
niet de goede weg.

De handelaar, bijv. in lucifers, zal voor die prijs-
verhoging onverschillig zijn, omdat hij die wel
verhaalt op zijne cliëntèle, zoodat feitelijk die ver-
hoging wederom komt ten laste van het publiek,
dat gedwongen wordt te koopen, omdat men, zon-
der het gebruik van lucifers, het in het leven niet
stellen kan.

De Regeering verhoogt dus niet alleen het in-
voerrecht, doch ook den prijs van het artikel lucifer
op de markt.

De groenteverkooper, die de verhoogde lucifer-
prijzen eveneens moet betalen, verhaalt dit weer op
de groentekoopers, die wederom hetzelfde doen en
waardoor het feit kan worden verklaard, hoe door
een enkelen bestuursmaatregel de prijs van tal van
andere handelsartikelen en levensmiddelen wordt
verhoogd.

Zal de voorgestelde versoberde levenswijze in-
gang vinden, dan zal de Regeering daartoe het
voorbeeld moeten geven.

Zij kan dat o.m. doen, door het bedrag der rech-
ten van alle ingevoerde goederen, welke voor het
volk noodig zijn, te verlagen en er voor te waken,
dat de verkoopers geen misbruik maken van den
bestaanden toestand.

Voor het geval deze de verhoogde prijzen toch
willen handhaven, zal het publiek wel zorgen dat
de namen dier handelaren bij de Regeering bekend
worden gemaakt.

Na de verlaging der invoertarieven volge de in-
trekking van den duurtetoelag en daarna de ver-
laging der bezoldigingen van het personeel.

Verhoogde schoolgelden.

In de „Perniagaan" van 3 Juni 1922 wordt de
maatregel van de verhoging der schoolgelden tot
50 pCt. besproken.

Tal van leerlingen, die zich op een meer uitge-
breid onderwijs hadden willen toeleggen, zijn dien-
tengevolge teleurgesteld.

Verschillende Chinese jongelieden, die in het
Toelatingsexamen voor de Hoogere Burgerschool
waren geslaagd, hebben zich moeten terugtrekken
en hun geloof in de toekomst zien geschokt.

Dit is de reden waarom de Chinese Volks-
groep ter hoofdplaats Soerabaja met grooten aan-
drang vermeerdering van het aantal Muloscholen
vraagt.

De teleurgestelden voor de Hoogere Burgerscho-
len kunnen dan het onderwijs op die onderwijs-
instellingen volgen, al staat dit dan ook op wat
lager plan.

De schrijver deelt in de teleurstelling, die de
jongelieden hebben ondervonden en weet geen ant-
woord te geven op hunne vraag, wat het beste voor
hen is om ten deze te handelen.

Alleen vestigde hij hunne aandacht op het be-
staande West-Java Studiefonds, dat misschien hulp
kan verlenen.

Koninklijke Paketvaart-Maatschappij.

Geregelde mail-, passagiers- en
vrachtgoederendienst

tusschen de havens in den Nederlandsch-Indischen
Archipel, in verbinding met Singapore, Penang en
Australië.

Uitvoerige dienstregelingen zijn verkrijgbaar bij
de Directiën te Amsterdam en te Batavia.

DE BAS & Co., Bankiers

HEERENGRACHT 17 - 'S-GRAVENHAGE

BELASTEN ZICH MET ALLE BANKZAKEN

Safe-Inrichting.

Vertroubaar Pandhuispersoneel?

In hetzelfde blad wordt melding gemaakt van
een onlangs ter hoofdplaats Soerabaya plaats ge-
hebbenden belangrijken diefstal van briljanten
door eene Chinese vrouw, in samenwerking met
eene Javaansche vrouw.

Een handelaar in briljanten had in het Oranje
Hotel te Soerabaya 6 stuks briljanten van 48 karaat,
raaf, ter waarde van f 20853.30, aan de Chinese
vrouw Tjie Sian Tjiam ter hand gesteld, ten einde
die te verkoopen.

Herhaaldelijk werd tevergeefs om afrekening
vraagd, met het gevolg, dat de politie er bij te
kwam.

Toen bleek, dat 4 briljanten in het pandhuis
waren gebracht, terwijl de bewaarplaats van de
2 andere bekend werd.

In hechtenis gesteld, ontkende Tjie Sian Tjiam
de preciosa's te hebben willen verduisteren, doch
bij het voorloopig onderzoek bleek tevens, dat de
Javaansche vrouw haar medeplichtige was, hoewel
geen deze laatste bekende.

Zij had in de laatste 2 maanden preciosa's ter
waarde van f 77.600 in het pandhuis gebracht,
waarvan f 7960 vermoedelijk gestolen waren.

De verslaggever schrijft, dat men er verhaalt
over staat, dat het pandhuis te Kalianjar zulk een
aanzienlijke waarde van eene Javaansche vrouw
in ontvangst kon nemen, zonder verdenking
zonder de politie er mede in kennis te stellen.

LITERATUUR-OVERZICHT.

La décoration primitive. Océanie.

Onder dezen titel heeft de hr. D. Réal, Inspecteur van het
Musée d'Ethnographie te Parijs, een 42-tal platen in 4
maat laten drukken, voorafgegaan door een korte inleiding
van zijn hand. We vestigen op deze uitgaaf (van A. Calvet
te Parijs) de aandacht, omdat een groot gedeelte dezer
— enkele in kleurendruk uitgevoerde — platen betrekking
heeft op ethnografica uit den Indischen Archipel. Sumatra,
Nieuw-Guinea, Borneo, Java, Timor en Roti zijn vermeld
woordig.

Jan Pieterszoon Coen.

Van het door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en
Volkenkunde van Ned.-Indië uitgegeven werk: Jan Pieter-
zoon Coen. Bescheiden omtrent zijn bedrijf in Indië, is
zameld door Dr. H. T. Colenbrander, is dezer dagen
vierde deel verschenen ('s-Gravenhage, Martinus Nijhoff).

In dit deel zijn o.m. opgenomen de Resolutiën van de
Raad van Defensie (April 1620—23), de Sententiën van
Coen geveld (1613—1619), en stukken betreffende Coen's
blijf in patria (1623—27). Er volgt nu nog een vijfde deel,
dat uitsluitend zal worden bestemd voor de publicatie van
bescheiden van 1627—29 (het tijdperk van het tweede
verneur-Generaal) en ten slotte een zesde, met de levens-
beschrijving van Coen, door Prof. Colenbrander.

De Boro-Boedoer.

In het Nov.-Nr. van Aarde en haar Volken een artikel over
den Boro-boedoer, ontleend aan eene beschouwing van
hr. E. M. ten Cate in Vragen van den Dag (Aug.-afl.). Zooda-
nder op de verdienste van deze ongetwijfeld interessante
schrijving iets te willen afdingen, kunnen we toch niet
laten onze teleurstelling er over uit te spreken, dat de
gistrale studie van Prof. Krom over den Boro-boedoer
baar onbekend is gebleven aan den hr. ten Cate.

Aan het slot van zijne beschouwing in Vragen van den
Dag zegt de hr. t. C.: „Onlangs heeft de regeering foto-
grafische opnamen van al de details laten nemen, die
belangrijk zijn, maar in het wezen van onze kennis omtrent
den Boro-Boedoer geen verandering hebben gebracht.”

De onbillijkheid dezer uittaling treedt in het volle licht
als we Dr. Bosch, die notabene een geheele aflevering van
het Tijdschrift Bat. Gen. *) wijdde aan eene bespreking van
Prof. Krom's monographie over den Boro-boedoer van 1920
(geschreven juist naar aanleiding der fotografische opnamen
van Regeeringswege), hooren zeggen:

„De sinds de verschijning van Leemans' Boro-boedoer
steeds sterker geworden behoefte aan een werk, waarin de
sinds Raffles verkregen resultaten van het wetenschappelijk
onderzoek, na schifting en ordening, zouden verzameld
worden, zoodat een overzicht van den huidige stand over
kennis mogelijk zou zijn, heeft Dr. Krom volkomen bevre-
digd. Hij heeft zelfs meer gedaan dan dat! Zijn werk is niet
slechts een voorraadschuur van de reeds bekende vaststaande

*) Deel 61, afl. 3 (1922).

Piano's

Orgels

G. A. J. VAN KALMTHOUT

Tel. 1562 NIJMEGEN Tel. 1562

Bisschop Hamerstraat 1-1a

Vleugels

Kunstspelpiano's

C. P. A. NICOLAI
 DUNKLERSTRAAT 33 - TELEF. H. 7057
 hoek Valeriusstraat. 177
Specialiteit in Heeren-Modeartikelen
 Ruime keuze. Nieuwste Modellen.

de feiten gebleven, het bevat ook als rijpen oogst van jarenlange, diepgaande studie, een schat van verrassende opmerkingen, nieuwe verklaringen, verblijdende vondsten en ontdekkingen.

Het is te wenschen dat deze woorden, geschreven door een autoriteit als Dr. F. D. K. Bosch, ook onder de oogen zullen komen van hen, die van het opstel van den hr. ten Cate in Vragen van den Dag kennis namen!

Komedie Stamboel.

De hr. A. Th. Manusama, die als schrijver van „Stephan de Lima” en „Krontjong” zich bekendheid heeft verworven, heeft thans een nieuw werkje geschreven (verschenen bij de N. V. „Favoriet” te Weltevreden), getiteld „Komedie Stamboel, of de Oost-Indische Opera”.

De zgn. „Komedie Stamboel”, sedert ongeveer 30 jaar geleden in het leven geroepen door A. Mahieu — „een Indië-jongen van Fransche origine” — is een vermenging van het Westersche en Oostersche theater, een toneelspel, als het ware ontworpen om het gevoel en gemoed van een uit heterogene bestanddeelen samengestelde massa gelijk het publiek van Indië te bevredigen: kortom, een spel, dat vrijwel een ieder, die de Indische samenleving begrijpt, boeien kan. Ontegenzeggelijk blijft de Komedie Stamboel — niettegenstaande de vele andere openbare vermakelijkheden — nog steeds een groote attractie voor het Indische publiek. De hr. Manusama geeft er eene levendige beschrijving van, die werkelijk belangstelling verdient, te meer, omdat over het onderwerp zoo goed als geen literatuur bestaat.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 33. Huisvesting in Indië (vervolg), door N. — De dekbedekking der toekomst (bespreking eener uitvinding van den hr. J. Bergsma). — Luchtfotografie in Indië, door Luit. Feenstra (vervolg). — De suikerindustrie op Java, hare geschiedenis en ontwikkeling, door H. Ch. G. J. van der Landere (vervolg). — De Minta-Raga (wajang wong, of w. orang) te Bandoeng op 1 Aug. 1922, door Raden Soepomo.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

In de laatste jaren kwam dit tijdschrift zeer ongeregeld uit, maar thans schijnt de redactie de achterstand met spoed te willen inhalen blijkens hier te lande ontvangen afleveringen.

In Juli j.l. verscheen Deel 115, afl. 3 t/m. 6, tweede en derde serie 1920 (hierin o.m. eene verhandeling van S. Tirtopada: Voortgezette handeling en meerdadische samenloop bij liechte misdrijven). — In Aug. Dl. 116, afl. 1 en 2, eerste serie 1921 (Wenschelijkheid van uitbreiding der bevoegdheid van het Residentiegerecht, door M. P.). — In Sept. dl. 116, afl. 3 begin tweede serie 1921 (Een leemte in de Chineezenwet, door M. P.) en afl. 4, 2e helft tweede serie 1921 (Wenschelijke politiemethoden, door J. J. Smith).

Archief voor de Suikerindustrie in Ned.-Indië.

In den regel maken we geen melding van den inhoud van dit tijdschrift, omdat deze bijna altijd uit zuiver technische onderwerpen bestaat. In afl. 29 van den loopenden jaargang komt echter eene verhandeling voor, waarop speciale aandacht wordt gevestigd; ze is getiteld: De werkstakingen van het niet-Europeesch personeel in de suikerindustrie op Java sedert het jaar 1921, door Mr. J. J. Tichelaar.

Ned.-Ind. Bladen voor Diergeneeskunde en Dierenteelt.

Voor dit tijdschrift geldt hetzelfde als boven werd aangegeven bij het Archief voor de Suikerindustrie. Van slechts enkele bijdragen in de jongst ontvangen afl. zullen we daarom melding maken, n.l.: Overdracht van bevoegdheid van den Burgerlijken Veeartsenijkundigen Dienst op Locale Raden, door Dr. B. Vrijburg (afl. 2 van jaarg. 22). — A. Penning (met portret), door Hellemans. — Hondsdiergeneeskunde, door W. Treffers (afl. 3). — Polemieken de hh. Dr. F. de Moulin, P. Zijp, Numans en J. Witkamp over de voortgezette studie van Indische veeartsen aan de Veeartsenijkundige Hoogeschool te Utrecht (afl. 4).

Rapport Alcoholbestrijdings-Commissie.

Ter Landsdrukkerij te Weltevreden is verschenen het rapport van de Alcoholbestrijdings-Commissie (ingesteld bij Kon. Besl. van 7 Sept. 1918), met Vervolg; benevens een ontwerp-drankordonnantie (samengesteld door de leden der Commissie Mr. F. C. van Walsem en Dr. H. Bervoets), met afzonderlijke Memorie van toelichting. Het is natuurlijk onmogelijk in een kort bestek een overzicht te geven van den inhoud dezer publicaties, of zelfs maar de voorstellen te noemen welke de Commissie doet strekkende tot bestrijding van het alcoholmisbruik in Indië. Het dit kwaad onder de Inlandsche bevolking niet zoo diep wroeten geschoten heeft als wel eens wordt beweerd, blijkt uit het volgende citaat, ontleend aan § 11 van het rapport: Sociale maatregelen. Dat het alcoholvraagstuk h. t. l. in een geheel ander stadium dan in de Europeesche landen verkeert, zal weinig behoeven. Daar is inderdaad sprake van alcoholisme al haar nasleep dronkenschap, gezinsverwoesting, ver-

Gevraagd in alle plaatsen,

DAMES met eenige aanleg voor Teekenen of Schilderen, om in ons eenvoudig Batikschilderen en Lintrikwerk les te geven en onze batikverven en toebehooren te verkoopen.

Firma TENZER, telefoon 4229, Fabriek van Batikverven, opgericht 1887, Noordeinde 139b. Den Haag.

hooging van criminaliteit en tal van andere belemmeringen op den weg van volksverheffing en vooruitgang. In de Inlandsche maatschappij — deze moet toch in de eerste plaats bij al de te nemen maatregelen in het oog worden gehouden — is, afgescheiden van enkele plaatselijke excessen, van een geregeld, zelfs matig, gebruik van alcoholia geen sprake. Zijn onder de arbeidende klassen in Europa velen „gewoonte drinkers”, onder de Inlandsche arbeidsklassen treft men alleen — en zulks in veel geringer getale — lieden aan, die slechts bij feestelijke of andere bijzondere gelegenheden gebruik maken van sterken drank.”

De vrijmaking van Nederlandsch-Indië.

Als afzonderlijke brochure is uitgegeven een in de Socialistische Gids van Oct. verschenen opstel van den hr. H. H. van Kol, getiteld: De vrijmaking van Ned.-Indië. Als uitgangspunt neemt schr. het geschrift van J. E. Stokvis, Van wingewest naar zelfbestuur in Ned.-Indië, met de strekking waarvan hij zich geheel kan vereenigen. De hr. Van Kol besluit dan ook: „Door zijn keurige en rijk gedocumenteerde schets der cultureele en politieke historie van Java, door zijn duidelijke uiteenzetting der fouten en leemten van ons bestuur over dit wingewest, heeft Stokvis een daad verricht, niet alleen in dienst van recht en humaniteit, maar ook als een in waarheid goed Nederlander.”

Voor belangstellenden ligt het geschrift op de leestafel Heulstraat 17.

De Indische Mercur.

No. 46. Oogsteijfers uit Cuba, door Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — De koelie-ordonnantie en de poenale sanctie (vervolg), door H. J. B. — Het Machinebedrijf, door G. J. Harterink, besproken door Ir. C. van Heemstede Obelt. — Het automatische zelfregistreerende sapweegtoestel „Strunk”, door Dr. H. C. Prinsen Geerligts. — De economische toestand van China in 1921. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft ditmaal recente literatuur over aetherische oliën, boschwezen en hout, voedings- en voedermiddelen, enz.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 13 (De uitgebreide artikelen zijn door spatieering aangegeven). Het uitdunnen van Hevea in oudere plantsoenen, door W. de Vos. — De fabricatie van Inlandsche suiker als kleinlandbouwbedrijf, door Totok. — Enquête-reis door Malakka, door v. N. — Het voorkomen en de bereiding van kalimeststoffen, door P. van Houwelingen. — Hygiëne op ondernemingen, door D. N. — De voordeelen van diep ploegen, door J. K. M. — De landbouw op de derde jaarbeurs te Bandoeng, door T. W. — Bericht omtrent de Gouvernements kina-onderneming over het tweede kwartaal 1922. — Textiel-bedrijf.

No. 14. Eenige opmerkingen over grondbedekkers (groenbemesters), door W. M. van Helten. — Eenige economische vraagstukken uit de suikerindustrie, door H. E. Weikamp. — Delftsche (Rubber-) Voorlichtingsdiensten, door Dr. R. Broersma. — Tarwecultuur in Ned.-Indië, door H. — Over de physiologische beteekenis van Caoutchouc voorkomende in de melksapvaten van Hevea, door K. — De landbouw op de derde jaarbeurs te Bandoeng (vervolg), door T. W. — Selatdjaran (grootrijstbedrijf), door Z.

De Ingenieur.

In No. 46 doet de Vereeniging van Delftsche Ingenieurs een beroep op haar leden die, hetzij in eigen bedrijf of zaken, hetzij in ambtelijke betrekking, invloed kunnen uitoefenen op de tewerkstelling van ingenieurs met diploma der Technische Hoogeschool te Delft. Voor zoover de gevegens strekken van het Bureau der Vereeniging tot plaatsing van ingenieurs in Nederland en Koloniën, zijn van de 268 ingenieurs, die in 1922 het diploma in Delft verwierven, thans nog niet geplaatst 179, terwijl van degenen, die in 1921 gediplomeerd zijn, nog 24 zonder betrekking zijn. Wanneer in Januari a.s. de uitslag der examens bekend zal zijn, staat het aantal werkzoekende ingenieurs met een honderdtal vermeerderd te worden! Vele der jonge ingenieurs zijn niet alleen bereid om als opzichter, desnoods als werkmans te gaan werken, maar zelfs als volontair zouden zij gaarne plaatsing vinden, om althans de gelegenheid te vinden werkzaam te zijn in het vak hunner studie.

In hetzelfde Nr. van de Ingenieur een in verkorten vorm weergegeven voordracht (met gedachtenwisseling) van ir. M. H. Caron, getiteld: Nieuwe vooruitzichten voor een ijzerindustrie in Ned.-Indië (gehouden te Weltevreden op 3 Maart j.l.).

Het typhusvraagstuk in Ned.-Indië.

Dezer dagen promoveerde aan de Amsterdamsche Universiteit de hr. E. P. Snijders tot doctor in de geneeskunde op

P. HOFLAND - DEN HAAG

**Woning-Inrichter
Behanger - Stoffeerder**

SLEEDOORNSTRAAT 66 - TEL. M. 5369 - POST-GIRO 65938

BRANDSTOFFEN - GROOTHANDEL

W. J. WUBBEN
DEN HAAG

KOCKSTRAAT 179, TEL. M. 2518.

SPECIALITEIT:

**ANTHRACIET
GIET- EN BRECHCOKES**

Leden der Ver. „Oost en West” 5% reductie

Het beste

Sint-Nicolaasgeschenk

is FRANÇOIS BLOM's

MODERNE KOOKKUNST

VERZAMELING

van

uitgezochte en beproefde Recepten, Opmerkingen over het toedienen der spijzen en wijnen, over het samenstellen van Menu's, opmerkingen over gereedschap, voorraad, enz., benevens ruim 100 afbeeldingen van opgemaakte schotels en een alfab. register

Gebonden in Linnen Drukkerij ten Hagen
 Stempelband NOBELSTR. 20 DEN HAAG
 f 5.50 Tel. H. 474 Postgiro 17260

WANNEER GIJ

Dames- of Heeren-Kleding wilt laten Oppersen, Repareeren, Keeren, Moderniseeren, Vermaken, opnieuw Voeren, onzichtbaar Stoppen, kortom wat gij maar wilt, ga dan naar

Kleermakerij „UNICUM”

Anna Paulownastraat 30a, Tel. M. 947
 DEN HAAG

De prijs wordt steeds VOORUIT bepaald.

Haagsche Steenkolen-Maatschij
 voorheen J. KEMPS
 Hoofleverancier
 Kantoor: Z.-O. Buitensingel No. 170
 Den Haag Tel. H. 107

ADI-POESTAKA

Boekhandel en Uitgevers-Mij.
L. v. Meerderv. 332 - Den Haag
Tel. M. 5611.

Hoofddepôt van de uitgaven van het „Java-Instituut” en van „De Commissie voor de Volkslectuur” te Weltevreden.
Levering van alle Boeken op elk gebied, ook Buitenlandsche Uitgaven.
Speciaal zijn we goed gesorteerd in Oostersche Werken.

Bij alle Boekhandelaren en bij de Uitgeefster.

Tempel en Paleis in Hindoestan

door MAURITS WAGENVOORT.

Met 25 Illustraties. Prijs: f 3.20.

Dit werkje bevat o.a. reproducties van Etsen van Nieuwenkamp en geeft den lezer een denkbeeld van de grootsche bouwkunst van Hindoes, Dravidiërs en Mohammedanen in Voor-Indië.

VERSCHEENEN:

De Javaansche Danskunst

door Th. B. VAN LELYVELD.

Met 38 Illustraties. Prijs: f 3.20.

De schrijver, die op Java in kringen van Inlandsche grooten heeft verkeerd, is de eerste, die ons op systematische wijze in het wezen der Javaansche danskunst inleidt.

Het werk wordt o.a. verlicht door opnamen van Mevrouw Linda Bandara aan de dans- en muzieksschool te Jogjakarta, genaamd: „Krido-Bekso-Wiromo”, waardoor de lezer o.a. op aanschouwelijke wijze kennis maakt met de elementaire bewegingen van den Javaanschen dans.

PAS VERSCHENEN DE 2E DRUK van

De Geur van Moeders Haarwring

door NOTO SOEROTO.

Prijs . . . . . f 3.75.

Uit de Persbeoordeelingen:

„ . . . . Hier ligt een bundel Nederlandsche verzen van een Javaanschen dichter voor ons, wiens poëzie ons dwingt ze met die van onze grootste poëten te vergelijken. Dat is iets, wat mij boeit en onweerstaanbaar tot mediteeren brengt. Een boek van groot gevoel en hooge beschaving. Een dichter, die niet van de dingen, maar van hun innerlijke wezen zingt”.

JOHAN KONING in „Weekblad voor Indië”.

„ . . . . Hoe devoot en hoe vol blijde ontroering zijn de gedichten, waarin Noto Soeroto zijn moeder bezingt, een hulde, sterker en dieper dan het liefdelied van den minnaar, omdat ze zuiverder is en niet eischt of afsmeekt, maar slechts dankt en bidt en vereert . . . . De schoonheid van zijn vaderland en de monumenten van de beschaving van zijn heetgeliefd volk brengen den dichter tot geestdrift en het ed rijst uit zijn ziel . . . .”.

PETER V. ARKEL in „Nieuws van den Dag van Ned.-Indië”.

ROTTERDAMSCH LLOYD

Directie: WM. RUYS & ZONEN - ROTTERDAM 21

Geregelde MAIL- en PASSAGIERSDIENST van ROTTERDAM naar NEDERLANDSCH-INDIË met aansluiting naar alle havens in den IND.-ARCHIPEL

LUXUEUS INGERICHTE MAILBOOTEN, alle voorzien van draadloze telegrafie en onderwater-klokksignaal.

een proefschrift, getiteld: Het typhusvraagstuk in Ned.-Indië en de voorbehoedende enting tegen deze ziekte. In dit proefschrift zijn vastgelegd de door den schrijver verrichte onderzoekingen in het pathologisch laboratorium der tabak- en rubbermaatschappijen te Medan, en wil het ook zijn „een voortzetting en uitbreiding van het typhoed-onderzoek, door Schüffner ter Oostkust van Sumatra begonnen en door Kuenen, van Loghem, Baermann en anderen vervolgd.”

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers, 1922, No. 40. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

Over de harmonische schommelingen (seiches) in enkele groote meren van Ned.-Indië (met platen), door C. G. J. Vreedendurch. (Overgedrukt uit de Waterstaatsingenieur, No. 8 van 1922).

Armenzorg en Locale Raden (vervolg), door W. — Overdracht van de pestbestrijding aan Locale Raden. (Locale Belangen, 16 Oct. '22).

Eerste aanvulling der wetten en verordeningen betreffende Ned.-Indië, Suriname en Curaçao, uitgegeven onder toezicht van Prof. Mr. Ph. Kleintjes. 8e, geheel herziene druk. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

De Indische goederenhandel. (In- en Uitvoer, 15 Nov. '22).

Een Zondagmorgen op den zendingspost te Tjideres (slot), door L. W. Thomasaad. — Over de wenschelijkheid van een absoluut drankverbod in Indië. (De Banier, 13 Oct. '22).

Handelswetgeving en belastingwetgeving. Memorandum van de Handelsvereniging te Medan. (Medan, Oct. '22).

Gaoutchoubedrijf op Noesakambangan. Jaarverslag over 1919. (Pekalongan, Drukkerij Centrale Gevangenis).

Nederlandsch-Indië. Aardrijkskundig leesboek, door J. L. Hooftman en K. G. Houwen. 2 B. Java en Buitenbezittingen. Geïllustreerd door W. K. de Bruin. 10e, herziene druk. (Groningen, J. B. Wolters).

Djalan ke barat. Weg tot het Westen. Nederlandsche taalcursus voor Maleisch-sprekenden, door H. P. van der Laak, Mohammad Sjafai en Dr. G. J. Nieuwenhuis. Dl. I. (Groningen, J. B. Wolters).

Curaçao, possession néerlandaise de la mer des Caraïbes, par Th. de Streitherg. (Bulletin de la Société Belge d'Etudes Coloniales, 1922, No. 7—8).

Sumatra, an island of great beauty, by Ch. M. Morrell (with. ill.). (Netherlands Indies Review, Nov. '22).

Die Insel Java, von H. Schmittheuner. (Geogr. Zeitschrift, 28, 1922, bl. 148).

Fra Nord-Sumatras urskov, af E. A. Hagerup. (Geogr. Tidsskrift, 26, 1922, bl. 140).

Boekaankondiging.

De Redactie ontving enkele vervolgexemplaren van de gunstig bekend „geeltjes” van Elsevier's Algemeene Bibliotheek, de Nos. 9 en 10: „Geheime Diplomatie”, door Mr. J. J. v. Bolhuis en „Pieter Cornzn. Hoofft”, van Dr. J. Prinsen J.Lz. Zijn reeds de namen der schrijvers borg voor de bewerking, de lezers zullen met te meer voldoening kennis nemen van deze lectuur, nademaal zij er veel in zullen vinden, wat voor hen nieuw is. Geldt dit vooral voor de „Geheime Diplomaten” met haar bronnenmateriaal, wat P. C. Hoofft betreft zal men den Nederlandschen Tacitus meermalen van een andere zijde zien, dan die welke men gewoon was. De kennismaking met beide werkjes bevelen wij gaarne aan.

Van de Berichten Afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut No. 7: „De aetherische oliën leverende planten van Ned. O.-Ind. en de Bereiding van haar Oliën”, door A. W. K. de Jong, chef der Afd. Wetenschappelijke onderzoekingen van den Voorlichtingsdienst, een overdruk uit „De Indische Mercur”, die zeer lezenswaardig is.

Ook maken wij gaarne met een enkel woord van aanbeveling melding van de ontvangst van Het Nieuwe Leven van C. Meijer, uitgegeven door de Nederl. Bibliotheek voor goede en goedkope lectuur. Voor dengene, die op de hoogte wil blijven van de stroomingen in het hedendaagsche geestelijk leven zal de aanschaffing van dit werkje een aanwinst voor zijn boekenkast blijken te zijn.

FIRMA P. C. & A. PICO & ZONEN
Brandtstraat 2—6 Telefoon M. 1478
le Van den Boschstraat Telefoon B. 178
DEN HAAG.

Rund-, Kalfs-, Varkens- en Lamsslagerij, annex Fijne Worst- en Vleeschwarenfabriek. (1882—1922).

Heeren Modeartikelen en Hoedenmagazijn
„The Prince of Wales”
THERESIASTRAAT, 73.
Telef. B. 1350. Elkan Fresco DEN HAAG

Uit Indië werd ons toegezonden het Programma voor het leerjaar 1922—23 der Midd. Landbouwschool te Buitenzorg en Nieuwe Banen van ons Handwerkkoninkrijk, door C. Defais—van Dijk, een lezing gehouden op de vergadering van het N. I. O. G., afd. Batavia; beide in brochurevorm zijn ter lezing gelegd in Heulstraat 17.

Suriname.

Wij hebben in ons nummer van 2 November melding gemaakt van de indiening door den Minister van Koloniën aan de Staten Generaal van het rapport des heeren Pyttersen omtrent de uitkomsten van zijn voorloopig onderzoek naar de levensvatbaarheid van landbouwbedrijven in Suriname met toepassing van moderne cultuurmethoden. Dat rapport is nu verschenen in boekvorm, gemakkelijker te lezen dan de onbehouwen kolommen van de stukken der Staten Generaal.

Het is met het oog op de voor ons beschikbare ruimte niet wel doenlijk een goed overzicht van dit belangrijke rapport te geven. Het is verdeeld in 12 paragrafen, die wij, om een denkbeeld van den inhoud te geven, hier laten volgen:

- 1. Beknopte beschrijving van land en volk. 2. Eerste landbouwondernemingen. 3. Tegenwoordige toestand van de landbouwondernemingen. 4. Arbeidsvraagstuk. 5. Gebruikmaking van mechanische hulpmiddelen. 6. De suikercultuur op Java. 7. Verwachtingen van de cultures in Suriname. 8. Suiker in naburige streken. 9. Opwekking van kracht. 10. Wegenaanleg. 11. Slotbeschouwingen. 12. Voorstellen.

Hij, die de artikelen van den heer Pyttersen in „De West-Indische Gids” gelezen heeft, zal in het rapport veel vinden, dat hem reeds min of meer bekend is.

In de tweede paragraaf wijst de schrijver op het bekende feit, dat de eerste planters in Suriname zich hadden gevestigd op land, dat bij hoogen rivierstand niet werd overstroomd. Na de verovering van Suriname door Abraham Krijnsen in 1667 werd door de kolonisten de suikercultuur op de hooger gelegen gronden voortgezet. Onder van Aerssen van Sommelsdijck (1683) werd overgegaan tot plantage-aanleg in het lage land, dat daarvoor moest worden ingedijkt. Men paste het in Zeeland geleerde met gunstig resultaat toe.

De grootere voordeelen van den ingepolderden kleigrond worden dan opgesomd. Niettemin werd langer dan een eeuw ook op de lichtere gronden de rietcultuur gedreven in een tijd, toen er van goede grondbewerking, flinke bemesting en bevoeding geen sprake was en de suikerwinning zeer laag stond. Aangenomen kon worden, dat een goede wisselcultuur in deze streken succes zal hebben. Het gedeeltelijk verlaten van die gronden is sneller gegaan dan te verwachten was, daar als gevolg van het opdringen van de Boschnegers in 1776 een postenlinie, het z.g.n. Cordonpad, werd opgericht, waarachter de planters zich moesten terugtrekken.

In de derde paragraaf een overzicht van den tegenwoordigen toestand van de landbouwondernemingen en de vooruitzichten der verschillende cultures. Suriname telt thans slechts 5 suikerplantages, die te zamen ongeveer 5400 akkers (2½ Surinaamsche akker=1 H.A.) beplanten. Ondanks het lage peil, waarop de industrie staat, zijn de resultaten niet ongunstig. „Op Java zouden op gelijken voet gedreven suikerondernemingen met zoo primitief ingerichte fabrieksinstallaties wegens gemis aan levensvatbaarheid reeds lang gesloten zijn geweest.”

Alleen de plantage Mariënborg van de Nederlandsche Handelmaatschappij wordt van een nieuwe, op moderne leest geschoede fabrieksinstallatie voorzien, waaruit mag worden afgeleid dat de eigenaresse toekomst ziet in de suikerindustrie in Suriname.

Van de andere bestaande of mogelijke cultures willen wij nog alleen de aandacht vestigen op de proeven met de katoencultuur. Van de verkregen

Stoomvaart-Maatschappij „NEDERLAND” AMSTERDAM.

Passagiers- en Vrachtdienst van Amsterdam via Southampton, Genua, Port-Said naar SABANG, BELAWAN-DELI, SINGAPORE, BATAVIA, SEMARANG en SOERABAJA, vice versa.

G. J. R. VAN DER GAAG & Zoon
GROENMARKT 27
 TELEFOON No. 2512

□ □ DRUGERIJEN □ □ CHEMICALIËN □ □
 □ DEPOT DER MEEST BEKENDE BINNEN- □
 □ EN BUITENLANDSCHE SPÉCIALITÉS □ □

COLUMBUSSTRAAT 159
 TEL. M. 5307

J. Julius Oppenheim
FOTOGRAAF
 EX-OPERATEUR v.d. „SKETCH“

J. E. SCRUTTON
 ENGLISH TAILOR
 134 OBRECHTSTRAAT TEL. M. 5474
 THE HAGUE

English Goods Only
 Details a Speciality

katoen — Sea-Island — werden monsters gezonden aan verschillende deskundigen op katoengebied, zoowel in Nederland als in Engeland. Het oordeel van den heer R. A. de Monchy te Hengelo luidde als volgt: „Deze katoen is zoo schitterend mooi, dat zelfs de allerbeste Sea-Island-katoen in Amerika het hierbij nog moet afleggen. De vezel is bijzonder lang en men kan haast niet begrijpen met katoen te doen te hebben als men den stapel trekt. Ook de kleur en de zuiverheid zijn heel mooi, terwijl de katoen een buitengewoon glans bezit.“

De wijze van voorziening in het tekort aan werkrachten is een der meest op den voorgrond tredende vraagstukken in Suriname.

Nu sedert 1918 het immigratie-tractaat van 1870 door Engeland is opgezegd en onder contract verbonden Britsch-Indiërs niet meer worden aangevoerd, is de kolonie aangewezen op den aanvoer van werkrachten uit Java.

De werkvolkwestie zal en voor de Regeering en voor de particuliere industrie een onderwerp van voortdurende zorg blijven uitmaken.

Nochtans zal het — aldus de schrijver — van groote beteekenis zijn, indien het mogelijk mocht blijken — zij het voor enkele hoofdculturen — een groot percentage van den noodigen arbeid door machines te doen verrichten.

De volgende paragraaf is gewijd aan een onderzoek van deze mogelijkheid.

„Het is moeilijk in Suriname het vraagstuk der mechanische grondbewerking goed en snel op te lossen, omdat van particuliere zijde geen gelden beschikbaar zijn of gesteld worden voor uitgebreide proeven en ook omdat er geen of zeer weinig belangstelling voor bestaat. Op Java is het anders. Veel geld is en wordt daar voor het doel besteed en de kring der belangstellenden en belanghebbenden wast steeds aan.“

De heer Pyttersen geeft dan een belangwekkend overzicht van de op Java genomen proeven en bespreekt de minder gunstige factoren aldaar en de verwachtingen voor Suriname.

Een zeer belangrijke paragraaf is die, waarin een overzicht gegeven wordt van de suikercultuur op Java, om te komen tot de algemeene voordeelen die Suriname aanbiedt, welke als volgt worden samengevat:

- buitengewoon vruchtbare grond, die lange jaren achtereen, zonder bemesting, in cultuur kan blijven;
- weinig bezwarende voorwaarden, waaronder de beschikking over den grond kan worden verkregen;
- betrekkelijk geringe kosten voor het geschikt maken van den grond voor den landbouw;
- lage bewerkingskosten van den aanplant, omdat de aanwezigheid van overvloed van goede gronden het drijven van een weinig intensieve cultuurwijze toelaat;
- uitstekend klimaat, gepaard met zeer gunstigen regenval, welke geregelde bevoeding overtollig maken;
- mogelijkheid om, desgewenscht, op een weinig kostbare wijze irrigatie toe te passen;
- onkostbare wijze van afvoer van regenwater;
- geen bandjirs, zoodat kostbare afvoerkanalen en kunstwerken overbodig zijn;
- geen vulkanische erupties;
- geen orkanen;
- goedkoop watertransport op de onderneming;
- geringe transportkosten van het product van de onderneming naar de zeeschepen;
- zekerheid van het beschikken over voldoende van elders aangevoerd werkvolk, zij het ook tegen hoogere kosten dan in Oost-Indië;
- gunstige ligging in het algemeen ten opzichte van de wereldmarkten.

Daarna worden nog uiteen gezet de bijzondere voordeelen, die Suriname boven andere landen voor verschillende cultures biedt.

Voor wegeaanleg gevoelt de heer Pyttersen om de hooge aanleg- en onderhoudskosten niet veel, waar z.i. de waterwegen in de behoefte voorzien.

In zijne slotbeschouwingen geeft de schrijver een overzicht van vroegere voorstellen tot ontwikkeling der kolonie, om daarna te zeggen, wat z.i. noodig is voor Suriname.

„Vóór alles is noodig het ontstaan van kapitaalkrachtige particuliere landbouwondernemingen, in de eerste plaats tot het drijven, met toepassing van de nieuwste technische hulpmiddelen, van de suikerrietcultuur, waardoor in ruime mate gelegenheid zal ontstaan tot verschaffing van goed betaalden arbeid aan wél-onderlegd technisch personeel en aan z.g.n. skilled labourers. De Regeering bevordert de totstandkoming van dergelijke ondernemingen met alle te haren dienste staande middelen, o.a. door zooveel mogelijk er zorg voor te dragen, dat die totstandkoming niet belemmerd worde door gebrek aan werklieden. Deze dienen dus aangevoerd te worden, zelfs in meerdere mate dan voor de oogenblikkelijke behoefte noodig wordt geoordeeld, zoodra vaststaat, dat zij bij aankomst in de kolonie goed betaald werk kunnen verrichten. Van het grootste belang is voorts het voeren van een milde belastingpolitiek.“

In een slotparagraaf zet de schrijver uiteen, welke stappen de Regeering zal hebben te nemen om zooveel mogelijk zekerheid te verkrijgen van het slagen van de uitvoering van het voorgestelde plan, waartoe noodig zullen zijn een nadere exploratie, bestaande uit:

- een meer nauwkeurig onderzoek, of inderdaad schepen met een diepgang van ongeveer 20 voet de Corantijnrivier bij vloed kunnen binnenvaren en derhalve op een gemakkelijke en goedkope wijze afvoer van producten van het z.g. Nickerie-terrein kan plaats vinden;
- een globale opname, ten einde de zuidelijke grens van bedoeld open terrein te kunnen bepalen;
- een onderzoek naar de bruikbaarheid van baggermachines voor den aanleg van dijken en afwateringskanalen;
- het beproeven van mechanische grondbewerking.

Het zal spoedig blijken, wat de Staten-Generaal over des heeren Pyttersen's voorstellen denken. Waarschijnlijk zal men met het uitspreken van een oordeel wachten op de beschouwingen van den Gouverneur, aan wien door den Minister van Koloniën het rapport ter beoordeeling is toegezonden.

Curaçao.

Onderzoekingsreis.

Omtrent de onderzoekingsreis naar de Nederlandse West-Indische eilanden verneemt de *N. R. Ct.*, dat prof. dr. J. P. B. de Josselin de Jong Dinsdagavond (14 November l.l.) naar Kopenhagen vertrokken is en vandaar, met dr. Halt, per mailboot Lituania, naar New-York gaat. Het oorspronkelijke plan, om met een vrachtboot van Kopenhagen naar St. Thomas te gaan, is vervallen, omdat deze boot de passagiers niet kon medenemen.

Brion.

In vervolg op ons bericht van verleden week deelt de *Amigoe* mee, dat het *Boletín Comercial* alhier het portret van de buste van den admiraal, gemodelleerd door onzen landgenoot den heer John de Pool, wonende te Panama, afgedrukt heeft.

Deze buste maakt, zegt de *Amigoe*, een voortreffelijken indruk. De modelleur heeft blijkbaar Brion willen voorstellen op het dek van zijn schip vóór den zeeslag bij het eiland Margarita, den energieken blik in de verte richtend, met den zee-kijker in de hand tegen de borst geklemd, terwijl de plooiën van zijn mantel door de bries enigszins opwaaien. De buste, thans in gips gereed, is één meter hoog. Deze wordt nu naar Italië gezonden, om daar in brons gegoten te worden.

Danspartijen.

La Cruz vraagt, of de verordening van verleden jaar, die zooveel voeten in de aarde had, al weer verouderd is en niet meer gehandhaafd wordt. Men

Heeren- en Dameskleeding naar Maat
 Billijke Prijzen Prima Stoffen Eerste Snit

Gelegenheid tot Abonneeren

Aanbevelend,
WILLEM VAN HOUT
 Molenstraat 47 B - DEN HAAG - Tel. H. 2324

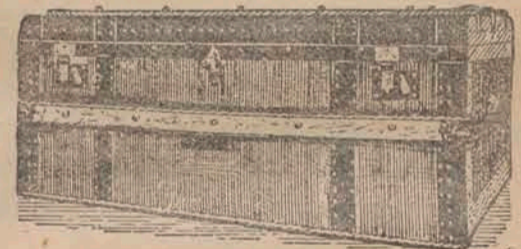
Naamlooze Venneotschap
Luxe-Auto Verhuuronderneming
 voorheen P. J. JANSEN.
 Eenig adres: **Koninginnegracht 10.**
 (over Hoofd-Ingang Dierentuin)
te 's-Gravenhage.

Men lette op de Tel.-Nos. H 851 en H 852

Auto's voor Trouwgelegenheden
 ... .. en Maand-Auto's ... ..

Dag en Nacht geopend

GEPANTSERDE KOFFERS

UITSLUITEND PRIMA FABRIKAAT
P. J. VROOM
 ZOUTMANSTRAAT 27 BANKASTRAAT 4N
 TEL. M. 4821 DEN HAAG
REPARATIEINRICHTING

Zijt Gij Abonné

van het rijk Geïllustreerde
 Maandblad

NEDERLANDSCH INDIË
 OUD EN NIEUW

Zoo niet, vraag dan gratis proefnummer
 aan bij de Administratie

Nobelstraat 20 Den Haag
 Telefoon H. 474 Telefoon H. 475

Confiserie en Chocolaterie Royales
J. A. Krul
 Salon de Rafraîchissements 185
NOORDEINDE 44 DEN HAAG

AÇOKA

Drama in vier bedrijven door G. GONGGRIJP
 Bandversiering van SOERJOWINOTO
 Prijs ingenaaid f 3.40 Gebonden f 4.90
 Verkrijgbaar bij alle Boekhandelaren
 en bij de Uitgeefster

Uit de persbeoordelingen:

„... Het Nederlandsche volk zou zichzelf te kort doen, indien het Açoka niet vasthield en het tot zijn blijvend bezit maakte als een zijner uitnemende scheppingen.”

(L. J. M. Feber in *De Maasbode*.)

„... De brandende vragen van onzen tijd hebben grooten invloed op het werk uitgeoefend, en menige gedachte uit het Açoka-drama, de hoofdlijn niet het minst, loopt parallel aan de stroomingen, die in het geestelijke leven van onze dagen aandacht eischen. Deze Açoka-figuur is een mensch. Een mensch, bewogen door machtige driften, ontroerd door diepe en smartelijke gevoelens, aangeraakt door verheven wijsheid.”

(Herman Middendorp in *De Nieuwe Gids*.)

„... Hier is al dadelijk de distinctie, die wij op het tooneel zoo ongaarne missen. Açoka, de hoofdfiguur, is een menschelijke koning — ware hij in onzen tijd geboren, men zou hem wellicht voorzitter van den Volkenbond hebben gemaakt — doch hij is geenszins een gekroond democraat of president van de republiek. Hij blijft — eere den schrijver — Majesteit, in den besten zin.”

(Top Naeff in *De Amsterdammer*.)

„... De groote rijkdom van dit werk ligt in zijn idealiteit; de geestelijke ontroering is een adel er van. Als men bij dit werk vergelijkt al hetgeen gemeenlijk voor Nederlandsch tooneelwerk doorgaat, dan voelt men direct welk een hooge vlucht de heer Gonggrijp heeft genomen.”

(Johan Koning in *De Hollandsche Revue*.)

Uitgave van „Ādi Poestaka”

Boekhandel en Uitgeversmaatschappij

Laan v. Meerderv. 332 - Den Haag - Tel. M. 5611

Wanneer U

PERIODIEKEN

wilt uitgeven, wend U dan tot ons. Wij zijn daarvoor speciaal ingericht en kunnen derhalve voor

goede en tijdige aflevering

zorg dragen. Desgewenscht verzorgen wij voor U de

Administratie en Expeditie

Onze rotatiepersen staan gereed voor uw **grote op-lagen**, onze prima snelpersen voor die tijdschriften, waarbij het vooral op **kunstdruk** aankomt.

N.V. Drukkerij Ten Hagen
 Nobelstr. 20, Den Haag, Tel. H. 474 & 475

Wissel In- en Verkoop.
 Credietbrieven.
 Telegrafische
 Uitbetalingen.

Hollandsche Bank voor West-Indië

Heerengracht 252 **AMSTERDAM** Telefoon N. 3290
CURAÇAO **CARACAS**
 130 **VENEZUELA**
 Belast zich met alle Bankzaken op West-Indië, Venezuela, Columbia en Midden-Amerika.

Incasseeringen.
 Handelsinformaties.
 Rembours- en
 Document.-Credieten.

danst er Zaterdags en Zondags lustig op los. Terwijl iedereen overal tracht te bezuinigen, zijn er op Curaçao menschen, die hun geld aan die danspartijen wegsmiten. Waarom verhoogt men de soldij der soldaten, als deze iedere week daaraan hun geld opmaken?

Rechtsspraak.

Ingediend zijn twee verordeningssontwerpen. Het eene dient om ook de voorzitter van het hof van justitie, nu dat college als rechter in beroep zoo goed als niets te doen heeft, te laten deelnemen aan de kantongerechtspraak op Curaçao. Waarom alleen daar wordt niet gezegd.

Het andere ontwerp bevat eenige maatregelen, die in Nederland bij de instelling van de politie-rechtsspraak zijn ingevoerd. De sedert 1918 bestaande dagvaarding bij monde wordt afgeschaft.

Ook den kinderrechtter wil men in Curaçao overnemen.

Havenreglement.

Voorgesteld zijn maatregelen tegen het oliestoken aan boord van de in de haven liggende stoombootten, waarvan destijds de bewoners van Otrabanda zooveel last hadden. Men meent, dat de voornaamste oorzaak van het hinderlijk rooken daarin is gelegen, dat de stokers uit ongevoelendheid niet regelmatig op gezette tijden de olie laten vloeien in het vuur, doch af en toe, met horten en stooten, als het vuur te laag komt, in eens een grootere hoeveelheid er in laten dan volstrekt noodig zou zijn geweest, en dat wel eens, om olie te besparen, niet voldoende lucht wordt toegelaten in den oven.

Staatsrechtelijke wijsheid.

In het ontwerp eener verordening, regelende het uitvoerrecht van mijnproducten, worden zekere bevoegdheden aan den Gouverneur opgedragen. De Koloniale Raad orakelt daarvoor in zijn eindverslag:

„Betoogd werd, dat het tegenwoordig het streven zijn moet om bevoegdheden, zooals deze verordening aan den Gouverneur wil geven, op te dragen aan commissiën of raden en niet aan enkelingen. Dit systeem, doorgevoerd, zal de eerste stap zijn tot een meer autonoom bestuursbestuur. De controle over de werkzaamheden immers zal toch altijd kunnen en moeten blijven in handen van den Gouverneur.

Volgens de Memorie van Antwoord zal de Administrateur van financiën de autoriteit zijn bij beschikking des Gouverneurs aangewezen en volgens dit artikel staat beroep op den Gouverneur open. Dit is eerder concentratie dan de centralisatie.

De gewraakte bepaling is misschien wel in een verordening van 1908 op hare plaats, maar sinds hebben zich nieuwe ideeën baan gebroken en worden dergelijke bepalingen als vrijwel uit den tijd beschouwd.

Het is te hopen, dat er bij de openbare beraadslagingen iemand op staat, om die geleerdheid in eenszins meer verstaanbare termen toe te lichten. Zóó lijkt het eene hopelooze verwarring van de beteekenis der begrippen autonomie, centralisatie (concentratie?) en decentralisatie. Welke kentering der geesten mag in 1908 op Curaçao toci wel hebben plaats gehad? De „raden“-republiek heeft den Raad toch geen parten gespeeld?

De bezuiniging.

Het gerucht der twee ton bezuiniging, den Gouverneur opgelegd, dat nu al door de feiten, in ons vorig nummer meegedeeld, is gelogenstraft, heeft ook de *Voz*-redactie aan het cijferen gezet. Zij schrapt allereerst f 75.000.— aan landbouwkundige uitgaven, f 20.000.— op nieuwe werken, f 20.000.— op het onderzoek naar de mogelijkheid van een waterleiding voor Willemstad, f 12.000.— voor de draadloze telegrafie op Aruba en Bonaire, f 8.000.— voor besproeiing, f 6.000.— voor een sproeiwagen, f 7.000.— voor een armenhuis op St. Eustatius en f 9.000.— voor den mijnbouwkundige. Dit zijn bij elkaar bijna f 160.000.—, waar-

van slechts f 46.000.— ook door het Gouvernement voorgesteld worden. De rest ± f 50.000.— wil *Voz* bezuinigen op het bijzonder onderwijs. De redactie meent, dat dit wettelijk wel kan, omdat de datum, waarop de volledige gelijkstelling ingaat, door den Gouverneur wordt bepaald en er vóór de afkondiging vrij belangrijke wijzigingen kunnen worden aangebracht.

Een argument van het blad begrijpen wij niet, als zij n.l. schrijft, zich tot de missie richtende: „Als u vindt, dat gij niet genoeg gesubsidieerd wordt, scheidt er dan mee uit. Laat het dan aan 't Gouvernement over. En al kost dit dan, volgens uw zeggen veel meer, wat gaat u dat aan.”

Dit laatste is natuurlijk volkomen juist. Dat gaat de missie niets aan. Maar, eilieve! het gaat er toch niet om, om de missie te ontlasten, maar om de zuiniging op de koloniale uitgaven en als die niet tevens verkregen wordt, bereikt men met die f 50.000.— niets. En in die rhetorische vraag aan de missie zit geen argument voor de bezuiniging. Eer het tegendeel.

Sisal.

Voz di pueblo schrijft:

In verband met de Sisal-maatschappij staat er in „Oost en West” van 14 September (van) 1922 een dwaas stuk, met de bedoeling blijkbaar, genoemde maatschappij weer met geld van de belastingbetalers op gang te brengen. Daar wordt gesproken van een te veld staande oogst ter waarde van p.l.m. f 50.000.—

Deze oogst staat al maanden te koop. Niemand moet er iets van hebben. De reeele waarde is misschien geen f 1000.—

Verder spreekt „outsider” van een werkinstallatie van f 70.000.—. Al had die f 700.000.— gekost, men mag blij zijn als men er f 7000.— voor krijgt.

De schrijver noemt zich „outsider”. Wij hebben geen grond dit te betwijfelen, anders zouden er booze vermoedens bij ons opkomen. 't Is nu dus eenvoudig een proeve van geweldige onkunde.

Als de curator in den Haag, mr. Plantenga, de correspondentie van den mede-carator te Curaçao, notaris J. J. Beaujou, in handen krijgt, dan kan hij alle gewenschte inlichtingen geven.”

Wij stellen er prijs op, er aan te herinneren, dat het bedoelde stuk destijds buiten ons redactioneel gedeelte werd opgenomen.

Het Nederlandsch.

Het *Algemeen Nederlandsch Verbond* is geen taalverbond, veel meer dan dat, maar dit neemt niet weg, dat het vooral op taalgebied in Curaçao een strijd heeft te voeren tegen 't Papiemtsch en tegen 't Engelsch. Dit laatste op de bovenwindsche eilanden. Wij twisten nu niet over de vraag of 't Nederlandsch daar voertaal moet zijn bij 't onderwijs. Daarover kunnen wij niet oordeelen; deskundigen hebben ons verzekerd, dat althans nu het Engelsch als zoodanig niet kan gemist worden. En evenmin willen wij op dit oogenblik onder de oogen zien de vraag, of het geen aanbeveling verdient, ten minste in deze rechtsspraak onze eigen taal daar hoog te houden, er ware daarover nog wel iets te zeggen. Maar wij willen slechts een ding verhalen, dat ons na drie jaren ongeveer eerst nu ter oore kwam en onze ergernis opwekte. Een rechterlijk ambtenaar op een der drie bovenwindsche eilanden zou aan een getuige, die zich van de Hollandsche taal bediende, gevraagd hebben, zich in het Engelsch uit te drukken. Dat lijkt toch bedenklijk veel op eigen taal te grabbel gooien.

Het is te hopen, dat die getuige daartoe niet heeft willen meewerken. Onze zegsman wist het niet.

Personalia.

De heer J. Perret Gentil is benoemd tot vice-consul der Nederlanden te Ciudad Bolivar (Venezuela), buiten bezwaar van 's lands schatkist. Het ressort van het vice-consulaat omvat den staat Bolivar, benevens de territoriën Amazonas, Delta Amacuro en Yuruary. (N. R. Cl.)

HESSOLS & MAKS

Valeriusstraat 44 - DEN HAAG - Tel. H. 3730

1ste Klas Fabrikaten Confectieschoeisel
 Nuis 1ste rang voor Luxe-
 en Orthopaedisch Schoeisel naar maat 15

Protectie van voornaamste H. H. Medici hier te lande

WISBRUN & LIFFMANN
 Veenestraat 35-37 - Tel. 2593 - Den Haag

DAMES MODEARTIKELLEN.
 ZIJDEN STOFFEN, FLUWELLEN, KANTSTOFFEN.
 ALLE SOORTEN GARNEERINGEN, ENZ.

BALARTIKELLEN.

Mode-Academie J. & G. DE GRAAFF,
 's-Gravenhage - Anna Paulownastraat 18a.
Voornaamste Vakschool in het Costuumvak.

Theoretische en praktische, volledige opleiding van Dames tot Costumière, 1e Coupeuse,
 Directrice en Leerares in het Costuum-, Mantel- en Lingerievak.

Aanmeldingen bij de Directrice G. DE GRAAFF.

Lit den Verren Vreemde.

Om den gouden hoorn.

Terwijl de regering van Angora meer dan eens getoond heeft niet veel waarde te hechten aan conferenties en maling te hebben aan conferentiebesluiten, was zij nu de eerste om haar afgevaardigden naar Lausanne te zenden en waren deze zelfs de eenige daar aangekomen op den 12en November, datum voor de opening der vredesconferentie van het Nabije Oosten aangenomen. Zij had hiervoor goede redenen. Zij wilde er zijn als vertegenwoordigende Turkije, en er gelden als alleen en uitsluitend de vertegenwoordiging van dit rijk te zijn. Zij wilde bij den ingang staan om tegen de toelating van afgevaardigden uit Konstantinopel te waken. Maar zij wilde er ook zijn, om daardoor bij de komende besprekingen een troef in de hand te hebben, bij elk verwijt dat haar gedaan zal worden over een te kort aan eerbied voor gedane afspraken en gesloten overeenkomsten. Hoe nu, zal de vertegenwoordiger van Angora dan zeggen, bestaat er bij ons een tekort aan eerbied voor internationaal overleg, wij zijn de eenigen geweest, die hier verschenen zijn op den aangegeven datum. Zelfs de uitnoodigende mogendheden hielden zich niet aan haar uitnoodiging en gelastten in den avond van den 12en de conferentie af, waarvoor zij ons en anderen op den 13en uitnodigen hadden. Wie zondigt hier door gebrek aan eerbied voor deze soort van overleg?

Angora blijft zich sterk voelen en toonen. De entente mogendheden blijven zich zwak voelen en toonen, al willen zij den schijn reddend den loop der zaken naar eigen zin te beheerschen. De Kemalisten behoeven het uitstel van 13 op 20 November in geen enkel opzicht te bevreemen, de laatste tien dagen hebben de oplossing van enige kwestien in de door hen gewenschte richting doorgevoerd.

Hadden zij wellicht enig voordeel verwacht van een ontmoeting met de vertegenwoordigers der drie groote mogendheden, zonder dat deze het eerst onderling eens zouden zijn geworden, datgeen wat uitgelekt is over het overleg der diplomaten te Parijs, Londen en Rome, en over de besprekingen van Curzon met Poincaré te Parijs en van Curzon met Mussolini te Territet, behoeft de Turksche nationalisten niet benauwd te maken; de groote heeren zijn blijkbaar bereid heel ver te gaan in toegankelijkheid. Wel heeft Mussolini zich uitgelaten, dat Turkije niet verder mocht streven dan hetgeen het in billijkheid mag vorderen, maar ook dit zal Kemal pacha wel geen benauwd oogmerk bezorgd hebben.

Ter voorbereiding van het; tot hoe ver? heeft Refet pacha de hooge commissarissen en de generaals der geallieerden in Konstantinopel al van hun plaats verdrongen, om niets te regelen en te vertellen overlatende. De hooge commissarissen zijn op reis gegaan naar Lausanne, niet meer schijnlijk om niet meer naar Konstantinopel terug te keeren. Aan de generaals is medegedeeld, dat hun tegenwoordigheid en die van een militaire bezetting in eenig deel van Turkije geheel overbodig is; de Nationalistische legermacht zal voor rust en veiligheid zorgen.

Maarschalk Foch en generaal Weygand hebben de door de Engelschen bezette stelling aan den Zuidoever van de Dardanellen voor onverdedigbaar verklaard. Ismed pacha, de minister van buitenlandsche zaken, heeft van de delegatie naar Lausanne, heeft zich nog even naar Lausanne naar Parijs kunnen begeven, waar hij van Poincaré verontschuldiging mocht ontvangen, over het laat aankondigen van 't uitstel der conferentie, en waar hij de gelegenheid vond, vóórdat de Fransche premier met de Britsche en Italiaansche collega's de gedragslijn voor Lausanne kon vaststellen, Poincaré te doordringen van den kant van de Nationale vergadering te Angora, om een geheel Turkije te krijgen, zonder eenige bemoeienis van de geallieerden met de inwendige bestuurs-, administratieve-, politieke- en financiële aangelegenheden.

In Oost Thracië is het bestuur thans geheel overgenomen, de overname van Adrianopel en Galipoli is op 25 November vastgesteld. De verkiezingen in Engeland hebben aan het Lloyd George régime de bons gegeven, Bonar Law verlangt in water oprechtheid naar den vrede en lijdt niet aan Grieksch sympathieën.

De verwijten van onheusche bejegening van de Franschen naar Boessa en Zoengoeldak zijn door den Franschen consul naar weerlegd, zoodat de stemming te Parijs verbeterd is. Door een en ander zijn mogelijke aspiratiën van Bulgarië, Griekenland en Zuid Slavië (in welk laatste land de afgevaardigden vertegenwoordiging pas een groot bedrag voeterde voor legerversterking) zeer getemperd.

Al is het bevriende Rusland niet tot de eigenlijke vredesconferentie toegelaten, het zal wel mede aanzitten bij de bespreking van de regeling van de vaart door de zeeënngen het verkeer op de Zwarte Zee; hierin voelt Angora een

door zijn bemoeienis bereikte erkenning van de Sowjet-regering en meent het hieraan verbonden perspectieven te mogen zien.

Er zijn vluchtelingen uit Griekenland naar Turkije terug gekeerd, verklarende het daar nog slechter te hebben. Turkije ziet zich zoo zelf gekozen als beschermer der minderheden.

Bleef, niettegenstaande het feitelijk overnemen van alle gezag, van geheel het bestuur en van de volle administratie door den Kemalistischen gouverneur, de vraag nog bestaan, in hoever de sultan nog te erkennen was als de opperheer over Turkije en als de kalief van alle geloovigen, de vlucht van Mehmed VI heeft deze vraag nu ook nog opgelost. Kan zij theoretisch nog waarde hebben, en zal zij wellicht in den boezem van den mohamedaanschen wereld nog tot ernstige geschilpunten aanleiding geven, voor de in Lausanne te behandelen vraagstukken zal aan den per Britsch oorlogsschip naar Malta overgebrachten, laatsten keizer uit 't Ottomaansche huis evenmin gezag worden toegekend, als aan den verbannen koning Konstantijn van Griekenland. De nieuw gekozen kalief Abdoel Medjid, die geen sultan zal zijn, vindt ook buiten Turkije aanhang.

Daar de Nationalisten in Ismed pacha een bekwaam pleitbezorger hebben, is 't vooruit te verwachten, dat zij van Lausanne veel mee naar huis zullen nemen, maar daar de belangen van de andere daar vertegenwoordigde staten in menig opzicht tegenover die van de Nationalisten staan en daar Angora en Moskou in menig opzicht hand aan hand zullen gaan, zijn toch zeer belangwekkende debatten te verwachten en is de mogelijkheid van heel bijzondere verrassingen niet uitgesloten.

Als dit weekblad verschijnt, zullen de eerste ministers der groote mogendheden Lausanne reeds weer verlaten hebben, om de verdere afdoening der zaken daar aan de goden in 't tweede gelid over te laten, die besprekingen, waaraan ook Rusland zal deelnemen, zullen, zooals men weet, eerst beginnen nadat over den vrede tusschen Turkije en de geallieerden zal zijn beslist, want officieel zijn deze partijen eigenlijk nog in oorlogsverhouding. Over dien vrede gaat 't dus te Lausanne nu in de eerste plaats, maar ook daarbij voelt Angora Moskou achter zich staan.

De rassenkleur.

Laat ons eens meedoen aan de mode om de sportoverwinningen en nederlagen tot wereldgebeurtenissen te maken. Niet om nieuw behaalde lauweren te bewierookken, maar wel om de aandacht er op te vestigen hoe ook bij de beoordeeling van de lichamelijke kracht- en oefenmeting, het rasgevoel zich aan de sportautoriteiten opdringt.

Toen Battling Siki Carpentier overwon, werd hem een onregelmatigheid aangewreven, die door een protest van het publiek ontkend moest worden. De nederlaag van het Fransche troetelkind trof zwaarder, omdat zij door een neger was toegebracht. Al konden de Franschen zich er mee troosten, dat Battling Siki althans in een Fransche kolonie geboren is, hinderen bleef het hen toch, dat een neger bokskampioen van Frankrijk was, voor zwaar gewicht kampioen van Europa en voor half zwaar gewicht zelfs wereldkampioen was.

Woensdag 8 November heeft zich een voorval voorgedaan, dat de *Fédération française de boxe* de gelegenheid heeft geboden, om aan die verholten spijt onverholten niting te geven. In de salle Wagram te Parijs stonden Prunier en Balzac tegenover elkander, de laatste werd knock out gemaakt. Battling Siki, helper van Balzac, sprong in den ring en uitte een bedreiging tegen Prunier. Waarom? Hij verklaarde 't zelf niet te weten, hij had zich onredelijk laten meeslepen, hij bood aan publiek en sportmannen zijn excuses aan.

De Fransche sportfederatie heeft Battling Siki voor deze misdaad gedurende 9 maanden geschorst. Best, er moet orde en straf zijn. Maar mede is hem den titel ontnomen van Kampioen van Frankrijk. De federatie zou bovendien aan de *International Boxing Union* voorstellen, hem zijne titels van Europeesch- en van Wereldkampioen te ontnemen.

De Fransche bladen zelf voegen aan de vermelding van deze houding de vraag toe, of 't hier gaat om een bestrafing evenredig aan den beganen misstap, dan wel om een disqualificatie om de huidskleur. Gold het een blanke, dan zou het begane vergrijp aan de orderegels niet aan de bokkers, als zoodanig, in rekening zijn gebracht. De Amerikaanse commissie voor boksen denkt er echter precies over als haar Fransche zusterinstelling; zij sloot Siki ook voor 9 maanden uit.

Deze behandeling treft samen met de beslissing der Londensche overheid, om geen bokswedstrijden tusschen mannen van verschillende huidskleur toe te laten. Dit wordt gemotiveerd door het verschil in temperament — hetgeen door het gedrag van Siki in de salle Wagram wel weer nader bevestigd zal heeten —, terwijl er velerlei gevaarlijke hartstochten door kunnen worden opgewekt. In een rijk als Groot Britannië, dat vele inwoners met donkere huid telt, komen dergelijke gevechten de hoogste belangen der natie

**DANS-INSTITUUT
WEIJNE**

**21 Jonkerfransstraat 21
49-50 Schiedsingel 49-50
ROTTERDAM**

**Grootste en
meest bezochte
1ste Klas Inrichting**

BESCHIKBAAR.

**Magazijn
„KEIZERSHOF”**
Firma SCHADE & OLDENKOTT
 Spuistraat-Veenestraat
 ..... DEN HAAG .....
 Een
Seal-Pluche-mantel
 is
 een practisch en schitterend
St. Nicolaas-Cadeau.
 Wij verkoopen:
Seal-Pluche
 in beige, bruin en zwart; 120 cm. breed
 van 19.50 tot 40.—
 per Meter.
 Zijden-Blousenstoffen-Fluweelen
Pracht-Assortimenten.

BREDA Bredasche Luxebroodfabriek BREDA
 Telefoon Lange Brugstr. 10
 No. 72 **F. 't SAS**
 Hofleverancier
 beveelt zich beleefd aan voor de levering van alle soorten
**BROOD, BESCHUIT, LUXEBROOD, BANKET,
 ONTBIJTKOEK, KOEKJES, enz.**
 Alles eigen fabrikaat en van de beste grondstoffen
 vervaardigd.

Wed. G. STREITWOLF
 Noerdeinde 105, 's-GRAVENHAGE, Tel. H. 2413
**GUMMI SPONSEN
 SPONSEN ZAKKEN
 BADMUTSEN**
 151

**VLEUGELS, PIANO'S
KUNSTSPELPIANO'S
ORGELS**

REPARATIE - STEMMEN - RUILEN

Speciale Inrichting voor het gereedmaken voor de TROPEN

GOOSEN & SWAGERMAN
DEN HAAG
BOEKHORSTSTRAAT 149 - TEL. H 2051

**N.V. GOGARN'S
MEUBILEER. MIJ.**

**MEUBELEN
BETIMMERINGEN
BEHANGERIJ
STOFFEERDERIJ**

DEN HAAG ROTTERDAM
NOORDEINDE 64c WESTNIEUWLAND 13
TELEFOON H. 1078 TELEFOON No. 1774

MAGAZIJN VAN

Heerenhoeden en Pelterijen,

EDUARD PELGER,
Prinsestraat 35 - Den Haag,
Telefoon No. 3902.

FAMILIE-BIOSCOOP
Prinsestraat 40 Telefoon H. 7477

VOORSTELLING
Iederen avond 8 uur

Zaterdag, Zondag en Woensdagmiddag speciaal
KINDER-MATINEE'S
Heerlijke middagen voor de kinderen.

OLYMPIA THEATER
Prins Hendrikplein 3 - Tel. M. 814

Elken Vrijdag nieuw afwisselend programma.

Doorlopende Voorstelling,
aanvang 8 uur.

Plaatsbespreking kan per telefoon geschieden.

**N.V. HOOGWERFF, CHABOT & VISSER'S
WIJNHANDEL**

Hoofdkantoor: ROTTERDAM, Jufferstraat 21c - Tel. 1155

Filiaal: 'S-GRAVENHAGE Noordwal 4, Tel. 2461

Filiaal: ARNHEM Eusebiusb. singel 1a, Tel. 195

te na, de hartstochten moeten niet tegen elkander worden opgezet.

Geldt dit alleen voor het boksen, nu in deze sport toe-
vallig een neger het kampioenschap veroverd heeft? Geldt
het alleen voor de rivaliteit tusschen rassen van verschil-
lende huidskleur? Schaadt het niet de hartstochten tusschen
Brit en Fransman, tusschen Amerikaan en Europeaan in
het worstelperk op te wekken, als beiden maar blank van
kleur zijn?

In de houding van de Fransche fédératie en van de Lon-
densche city-autoriteit komt de rassenaakker tot uiting,
waarom de Europeaan den Amerikaan scherp laakt, en
waartegen en waardoor hij echter zelf zondigt in half-
bewuste partijdigheid, zoodra hij een gelegenheid zou heb-
ben om zijn onpartijdigheid te bewijzen.

Ligt er geen verband tusschen de hoksuitsluiting en de
uitsluiting der Japanners, zoodra deze uitgedrukt is in de
beslissing van het Hooggerechtshof der Ver. St., volgens
hetwelk de Japanners niet in aanmerking komen voor natu-
ralisatie?

De groote aardbeving.

Officieel wordt uit Santiago de Chili gemeld, dat bij de
aardbeving 1800 menschen gedood en meer dan 2000 ge-
wond zijn. In vijf gewesten is de helft der huizen verwoest.
En sedert heeft een nieuwe aardchok dezelfde streek ge-
teisterd.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Wie zich thans als lid van „Oost en West” aan-
meldt, ontvangt gratis het Koloniaal Weekblad tot
1 Januari 1923.

**WERKKRACHTEN TEN BEHOEVE DER
KOLONIËN.**

Oost- en West-Indische werkgevers hier te lande
worden uitgenoodigd om, wanneer in de vervulling
van betrekkingen moet worden voorzien, hiervan
mededeeling te doen aan het Informatiebureau der
Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17, Den
Haag.

De besturen der afdelingen worden er aan her-
innerd, dat het Algemeen Nederl. Verbond in het
bezit is van de Suriname-film welke, bij tijdige aan-
vraag, in bruikleen wordt afgestaan.

**Van het Informatie-Bureau.
(Heulstraat 17, Den Haag).**

**UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN
STAATSDIENST.**

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in
Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door
uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat
thans gelegenheid tot mededinging:

Leeraren in de Nederlandsche taal.
Leeraren in de geschiedenis,
Leeraren in de Duitsche taal,
Leeraren in de Fransche taal, allen volledig bevoegd.
Onderwijzer(es) bij het openbaar lager onderwijs.
Onderwijzer met de hoofdkate en lagere akte wiskunde
voor het meer uitgebreid lager onderwijs.
Onderwijzer bij het landhouwonderwijs.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Opzichter werkplaats voor de afd. instrumentmakerij.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst):
Technicus voor electro-zwakstroom.
Gouvernements-accountant.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Ne-
derlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen,
kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot
de 9de Afdeling, onderafdeling AB, van het Ministerie van
Koloniën.

Mutaties van 15 tot 22 Nov. 1922.

Nieuwe Leden.

Mej. J. J. Thomson, Onderwijzeres, Den Haag, Azalea-
straat 27, f 5.
F. H. Doorschodt, Hoofd Bijzondere School, Leonielaan
13, Meester-Cornelis, f 6.

Afschrijven.

H. van Scheijen, 1ste Off. Gouv. Marine, Amsterdam,
Plantage, Muidergracht-161huis.
B. J. Warren, Wijnhandelaar, Den Haag, Prinsegracht 41.

Adresveranderingen.

G. W. Beijer, Den Haag, van: Hotel „Sans-Souci”, Regen-
tenslaan, naar: Lange Houtstraat 18.

Joh. Langhout, Leiden, van: Oude Vest 147 naar: Oude
Vest 161a.
C. Winkler Prins, Med. Doets., van: Leiden, Boissokade 7,
naar: Villa „Klein Duinhoeve”, Atjehweg, Noordwijk a/Zee.
G. H. Sliep, Surnumerair Ina. P. T. en T., van: Leiden,
Jan van Houtkade 16c, naar: Rotterdam, Oudedijk 177a, f 8.
H. G. Burkunk, Haarlem, van: Verspronckweg 65 naar:
Verspronckweg 89.
H. A. van Loghem, Controleur B. B., van: Haarlem, Li-
neauslaan 29, naar: Weltevreden, Dep. B. B.
L. D. de Roock, Controleur B. B., van: Den Haag, Beck-
laan 320, naar: Weltevreden, Dep. B. B.
Dr. L. G. den Berger, Ambt. Dep. v. Landbouw, van: Den
Haag, Laan v. Meerdervoort 317, naar: Buitenzorg, Palas-
ton 51.
D. A. van Ringelestein, Hoofdambtenaar P. T. en T., van:
Scheveningen, Kanaalweg 71, naar: Weltevreden, Laan de
Riemer 31.
Mr. R. J. M. Verheijen, Voorzitter Landraad, van: Den
Haag, Nassau-Zuilensteinstraat, naar: Weltevreden, Dep.
van Justitie.
Dr. J. G. Smits, Dir. Off. v. Gez. 1ste kl., van: Nume-
naar: Bandoeng, D. v. O.
G. J. Berenschot, Kapitein Inf., van: Winterswijk naar:
Bandoeng, D. v. O.
D. J. C. van Reenen, Kapitein Inf., van: Bandoeng, D.
v. O., naar: Magelang.
J. P. Dom, Landrechter, van: Banjoemas naar: Poerwa-
kerto.
S. Eman, Controleur B. B., van: Tandjoeng-Pinang naar:
Wester-Afdeling van Borneo (Pontianak).

**Opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West”,
die zich beschikbaar stellen voor het geven van
privaatlessen in Indische Talen, Staats-
en Strafrecht.**

- A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. —
Javaansch. — Maleisch.
- Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellingen
van Ned. O- en W-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Straf-
vordering. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch.
- J. J. F. SCHREUEL, Gepens. Assist.-Resid., Vogelkersstraat
1, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.
- A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (gram-
matica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum,
Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en
's-Graveland.
- H. J. VERMEER, Jan van Riebeckstraat 43, Den Haag. — De
Maleische omgangstaal voor de praktijk.
- M. C. ROUVEROY VAN NIEUWAAL, Adelheidstraat 7, Den
Haag. — Maleisch in den dagelijkschen omgang.
- Mevrouw M. C. E. DE BRUIN, Leerares Boekhouden M. O.,
Suezkade 106.

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te wor-
den, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeni-
ging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage en Secretaris afdeling
Den Haag Laan van Meerdervoort 187.

**Ingevuld toe te zenden aan den Secr.-Peningmeester,
Heulstraat 17, Den Haag.**

De Ondergeteekende wenscht Lid te worden
der Vereeniging „Oost en West”, op een contributie
van f ..... 's jaars (leden f 5.- 's jaars
minimum aan wie wekelijks het Weekblad gratis
wordt toegezonden; Begunstigers f 1.- minimum,
als uiting van sympathie met het streven).

Naam en Voorletters: .....

Beroep of Betrekking: .....

Adres: .....

..... den ..... 1921.

Handteekening.

N. BLOM - SCHEVENINGEN
 BEEEDIGD EXPERT
 Badhuisweg 33. Tel. S 3029

Inkoop van Paarden, Brillanten
 :: en oude Indische Brillanten ::

H. S. VAN HASSELT, NOORDEINDE 94.94a, DEN HAAG
 HEEREN- EN DAMESKLEERMAKER
 Uitsluitend Engelsche Stoffen - Specialiteit Indische Uitrustingen

Vereeniging „OOST en WEST”.

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die gratis hulp wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren f1.50, noenmaal f0.75 en diner f1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. HETINK, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan”, van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. Scheveningen No. 248.

** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

- a. 1. Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn. (Tweede druk). Prijs: f 0.50 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
- 2. Onze Oost. II. Iets over den Inlander en zijn Zieleleven, door T. J. BEZEMER. Prijs: f 0.05 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
- b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
  - 1. De Kolonie Suriname, door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
  - 2. De Kolonie Curaçao, door Mr. B. DE GAAY FORTMAN. Prijs: f 0.50 en f 0.06 frankeerkosten.
- c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkring en Vooruitzichten.
  - I. De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië. (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.) Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
  - II. De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie. (2de verbeterde druk). Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
  - III. De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk). Prijs: f 0.50 per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
  - IV. De Ingenieur in Nederlandsch-Indië. (2de verbeterde druk). Prijs: f 0.75 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
  - V. De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
  - VII. De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
  - VIII. De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië. Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
  - IX. De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië. (Opnieuw herzien). Prijs: f 0.20 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
  - X. De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië. Prijs: f 0.25 per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
  - XI. De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N-Indië. Prijs: f 0.40 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
  - XII. Onze Koloniën. Prijs f 0.35 per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

- Serie I.
- No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
  - 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
  - 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
  - 4. Serikat-Islam.
  - 5. De Suikerverheid in Nederlandsch-Indië.
  - 6. De afschaffing van de laatste heerenlanden op Java.
  - 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
  - 8. De Europeesche vrouw in Indië.
  - 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
  - 10. Over de Kolonie Suriname.

- Serie II.
- No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
  - 2. Het Javaansche tooneel.
  - 3. Het spoor- en tramwezen in Nederlandsch-Indië.
  - 4. De thee-cultuur op Java.
  - 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
  - 6. Een doode taal in Indië.
  - 7. De inlandse dorpsgemeenschap op Java.
  - 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
  - 9. De Javanen gelijk hij schijnt en is.
  - 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

- Serie III.
- No. 1. Over Ball en zijne bewoners.
  - 2. Bevolving in Nederlandsch-Indië.
  - 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
  - 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.

N.B. Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Solo, residentie Soerakarta, Java.

Afdeling 'S-GRAVENHAGE.

- Aan het Bureau Laan van Meerdervoort 187, zijn van 10—12 en van 2—4 uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:
- Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
  - Dame als Hoofd — of Hulp in de huishouding.
  - Kinderjuffrouw in Indië.
  - Indische Massage en Manicure, uitsluitend voor Dames en Kinderen.
  - Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
- Teeken- en Schilderlessen.
 Lessen in Moderne Talen.
 Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
 Opleiding admmissie examen H.B.S. en Gymnasium.
 Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag.
 Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de Opvoeding van kinderen, omtrent Hotels, Pensions, Inrichting, Medische Hulp, Onderwijs, enz.

C. HOYNG
 SPUISTRAAT 20-22 DEN HAAG
 AMSTERDAM - UTRECHT

Kristal - Porselein

VAZEN, BLOEMPOTTEN, ZULEN MET POTTEN, KLOKSTELLEN, ENZ. ENZ., uit de Plateelbakkerij „Zuid Holland” te Gouda. 109

MAIL- en HUTKOFFERS in alle afmetingen.

Garantie voor gave overkomst.

J. P. C. NICOLAÏ & ZOON
 HOF-KLEEDERMAKERS
 Dr. Kuyperstraat 2 Tel. H. 3146
 's-GRAVENHAGE 299
 Hof-, Rijks- en Gemeenteveranciers

VB AKKERIJEN
 EREENIGDE
 DE HAAGSCHE BROODFABRIEK
 EN
 DE OUDE VETTE HEM
 KORTHEIDSHALVE GENAARD '„V6" B6Y.
 BESCHUIT.
 BROOD.
 BANNET.

Nederl. Stoomvaart-Maatschappij „OCEAAN”
 Directie: Prins Hendrikkade 145, AMSTERDAM
Holland-Nederlandsch-Indië
 Vice-Versa
 Agenten: MEYER & Co's SCHEEPVAART-MAATSCHAPPIJ
 AMSTERDAM—ROTTERDAM.

Wereldmerk IBACH.

L. C. JACOBI

's-GRAVENHAGE SOERABAYA
Regentesselaan 123, Tel. M. 1403

Wendt U voor
**Koop, Huurkoop, Verhuur
Inruilen, Repareeren, Stemmen
Transport**

tot bovenstaande in Nederland en Buitenland het
meest bekende adres.

GROOTSTE voorraad, BESTE merken.

SPECIAL ADRES VOOR TROPEN-PIANO'S

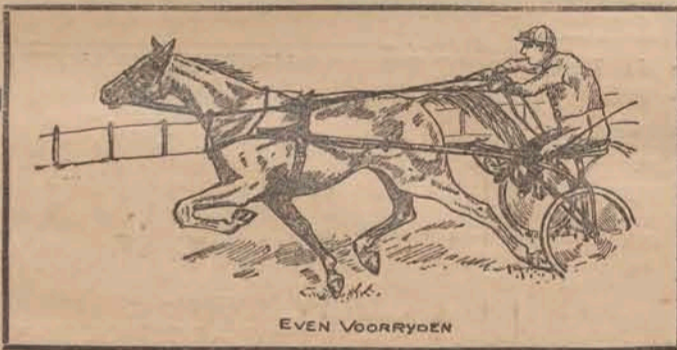
Comm. Venn. TEEKAGEE

116 DENNEWEG 73-79 N. SCHOOLSTRAAT
DEN HAAG
TELEFOON H. 2429

Telegram-Adres: FORDGARAGE HAAG

**AUTHORIZED IMPORTERS
OF FORD PRODUCTS.**

BESCHIKBAAR.

EVEN VOORRYDEN

IS VERSCHENEN No. 2 van:

De Paardenwereld

Geïllustreerd Weekblad

GEWIJD AAN

**Draverijen, Rensport, Concours-Hippique,
Fokkerij, Hoefbeslag, enz.**

Abonnement f 3.- per halfjaar
bij vooruitbetaling.

PROEFNUMMERS GRATIS

N.V. DRUKKERIJ TEN HAGEN - DEN HAAG

A. SCHRÖDER & Co.

GROENMARKT 25-26-28 's GRAVENHAGE

Het adres voor Nuttige St. Nicolaasgeschenken

Brengt een bezoek aan „Boeatan”
Magazijnen van Ind. Kunstnijverheid

Magazijn „NEDERLAND”
KATTENBURG & CO.
AMSTERDAM, DEN HAAG, UTRECHT, HAARLEM
ROTTERDAM

*Uitrustingen
voor de Tropen*

Op aanvraag toezending
van catalogus

Onze reizigers
zijn door
het geheele land
te ontbieden.

P. B. VAN MOORSEL & Co

Kerkplein 11-12, naast het Hoofdpostkantoor.
Torenstraat 5-6 - Telefoon 2808 - Den Haag

Goedkoopst adres voor het meubelen
en stoffeeren van woningen

Holland-Canada Hypotheekbank

's-Gravenhage - Winnipeg

Directie: Mr. J. D. P. TEN BOSCH te 's-Gravenhage; J. G. COSTER te Winnipeg.